

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

КАФЕДРА ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

НОВА ГЕНЕРАЦІЯ

Збірник тез студентських досліджень № 4

УДК 37.32, 81,82.09,(091)

Рекомендовано до друку Вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 10 від 26 травня 2023 року)

Рецензенти :

Ковальова Тетяна, к.філол.н., доцент, доцент кафедри іноземних мов Поліського національного університету;

Жуковська Вікторія, к.філол.н., професор, професор кафедри міжкультурної комунікації та іншомовної освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Засновники: ННІ іноземної філології ЖДУ імені Івана Франка кафедра германської філології та зарубіжної літератури

Головний редактор: кандидат філологічних наук, доцент
Соколовська С.

Відповідальний редактор:
Зелінська Н.

Редакційна колегія: доктор філологічних наук, доцент Астрахан Н., кандидат філологічних наук, доцент Тараба І., кандидат філологічних наук, доцент Анхим О., кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської мови та перекладу Вискушенко С., кандидат педагогічних наук, доцент Горобченко Н., кандидат філологічних наук, доцент кафедри слов'янських і германських мов В. Вигівський.

Нова генерація : збірник тез студентських досліджень. 2023. № 4.
Житомир, 2023. 107 с.

© Житомирський державний університет
імені Івана Франка, 2023

Четверте число збірника присвячене результатам студентських досліджень у напрямках сучасної лінгвістики, термінознавства, літературознавства, методики викладання іноземної мови та зарубіжної літератури у новій українській школі.

Зміст

<i>Д. Дацюк</i> Основні підходи до вивчення поняття «термін»	6
<i>Д. Спасовська</i> Власні назви у публіцистичному тексті як об'єкт перекладознавства	9
<i>Є. Житомирська</i> Сучасні вимоги НУШ щодо формування комунікативної компетентності на уроках зарубіжної літератури	11
<i>А. Дубініна</i> Ітерактивні методи вивчення драматичних творів В. Шекспіра в середній школі	14
<i>В. Колесник</i> Концепт «міжнародна співпраця» як складова мовної картини світу учнів старших класів у процесі формування лінгвосоціокультурної компетентності	17
<i>Н. Боровська</i> Особливості вивчення життєвого і творчого шляху письменника у 5–9 класах	20
<i>І. Мельниченко</i> Формування емоційного інтелекту на уроках зарубіжної літератури	23
<i>Т. Мельничук</i> Ітерактивні методи і технології на уроках зарубіжної літератури в середній школі	26
<i>С. Опанасюк</i> Навчання виразного читання поезії на уроці зарубіжної літератури	29
<i>А. Манько</i> Особливості розвитку писемного мовлення учнів ЗЗСО при вивченні творів на уроках зарубіжної літератури	32
<i>Ю. Охота</i> Лексико-граматичні особливості перекладу німецькомовних рекламних текстів	34
<i>М. Рудь</i> Методичні аспекти текстуального вивчення літературного твору в старших класах	37
<i>Л. Скрипнюк</i> Нестандартний урок у межах вимог програми із зарубіжної літератури в середніх класах школи	43
<i>О. Довгань</i> Особливості використання моделі онлайн навчання зарубіжної літератури в умовах НУШ	45
<i>Д. Чепіга</i> Особливості використання краєзнавчого матеріалу на уроках зарубіжної літератури	48
<i>К. Яремova</i> Особливості використання сучасних прийомів вивчення ліричних творів в ЗЗСО	51
<i>А. Бездітко</i> Теоретичні засади лінгвосоціокультурної компетентності учнів нової української школи	55
<i>Є. Бурля</i> Особливості вивчення теоретико-літературних понять на основному етапі навчання у ЗЗСО	58
<i>В. Герасимович</i> Прийом «фішбоун» як інноваційний метод навчання на уроках зарубіжної літератури	62
<i>Л. Крoль</i> Лінгвокультурологічний аспект вивчення літературного твору зарубіжної літератури	66
<i>І. Петрівська</i> Професіограма вчителя зарубіжної літератури відповідно до стандартів НУШ	68
<i>В. Шарандак</i> Елементи компаративного аналізу на уроках зарубіжної літератури	70
<i>Д. Виноградський</i> Особливості використання інсценізації в процесі вивчення зарубіжної літератури	73
<i>В. Запара</i> Особливості впровадження міжпредметних зв'язків у вивченні творів зарубіжної літератури	76
<i>О. Тимченко</i> Використання сучасних інформаційних технологій при викладанні зарубіжної літератури	

в ЗЗСО	79
<i>С. Гуменюк</i> Використання сучасних прийомів вивчення драматичних творів на уроках зарубіжної літератури.....	81
<i>К. Стрелюк</i> Використання інтерактивних технологій на уроках зарубіжної літератури в середній школі	84
<i>К. Яриновська</i> Поняття військового дискурсу та його основні лінгвістичні характеристики.....	86
<i>О. Саух</i> Значення екстралінгвальних чинників в утворенні нових фразеологізмів в англійській мові ...	89
<i>А. Тимошишина</i> Особливості уроку-вікторини як форми позакласної роботи із зарубіжної літератури в ЗЗСО	93
<i>Д. Єзунов</i> Проблеми німецькомовного рекламного тексту.....	96
<i>М. Радченко</i> Відображення ціннісної картини світу в драмах Б. Брехта (на матеріалі фразеології).....	101
<i>В. Марчук</i> Засоби відображення внутрішнього мовлення персонажу художнього твору як текстова репрезентація його особистісних характеристик	104
<i>Т. Цибульська</i> Латинські применники та префікси у складі наукової термінології германських мов .	106

Д. Дацюк

*Науковий керівник: С. Вискушенко
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської
філології та перекладу*

Основні підходи до вивчення поняття «термін»

У лексикологічній літературі під словом «термін» розуміють різного роду одиниці. Виділяємо певні типові визначення:

- деякі діалектологічні лексичні групи;
- деякі лексичні групи, загальноновживані в літературній мові (мають на увазі терміни спорідненості, влади та деякі інші);
- деякі лексичні групи, пов'язані з професійною сферою діяльності людини, але не стосуються науки або техніки;
- лексичні групи, пов'язані з діяльністю та інтересами людини, що виходять за межі професії (спортивна лексика, лексика, що належить царини мистецтва та ін);
- спеціальну лексику, що належить до ремесел та промислів;
- спеціальну наукову, технічну та сільськогосподарську лексику (тут один до одного прирівнюються поняття спеціальної лексики та термінології);
- терміни науки [1; 2; 3; 4; 6; 7].

Таке необґрунтовано широке вживання слова «термін» призводить до плутанини у визначенні цієї категорії. Лексема «термін» походить від латинського слова *terminus* «межа, кордон». Розглянемо, як наводять значення цього слова у словниках:

1. Термін – це слово чи поєднання слів, що представляє певне поняття будь-якої спеціальної наукової, технічної галузі, сфери мистецтв;
2. Термін – це слово, що є ім'ям строго певного поняття;
3. Термін – це слово чи словосполучення, що означає суворо фіксоване філософське, наукове, технічне чи будь-яке інше поняття; спеціальні слова або вирази, прийняті для позначення чогось у тій чи іншій професійній галузі [8; 9; 10].

Як видно з наведених визначень, дослідники, які відмовляються від пошуків загального визначення терміну, досить гнучкого, щоб включити різноманітні типологічні різновиди, націлені на описову розгорнуту характеристику терміна.

У проаналізованих нами роботах зазначаються такі ознаки терміна:
він однозначний, чи має тенденцію до однозначності;
термін лаконічний і не належить до жодного контексту;
значення терміна прирівнено до поняття обсягом пізнаного;
термін найчастіше стилістично нейтральний.

Лінгвісти і термінологи вважають найпершою рисою терміна його відповідність встановленому йому поняттю. Але найчастіше характерні риси, властиві термінології, тобто точно передана сутність, недвозначність, систематизованість, відсутність синонімів та омонімів, стилістична нейтральність тощо – є нічим іншим, як їх тенденцією чи їх бажаними якостями, чи, зрештою, вимогами до раціонально підібраних термінів. Існує безліч широко відомих прикладів недосконалої системності, нечіткого значення деяких термінів, їх полісемії, омонімів та синонімів [1; 5].

Таким чином, на основі вивчення деяких підходів до визначення терміну, доходимо висновку, що найоптимальнішим визначенням, яке відображає суттєві властивості поняття, є те, що у ролі терміна може виступати будь-яке слово... Термін – це не особливе слово, а лише слово в особливій функції – функції найменування професійного поняття, назви фахового предмета чи явища. Така дефініція обрана основною для нашого дослідження, оскільки вирізняється лаконічністю, сприяє концентрації уваги на найважливіших ознаках категорії «термін», на основі можна дійти висновків, що дозволяють покладатися на них у практичній діяльності. З цього визначення випливає, що одиниця, яка називається терміном, у структурно-субстанційному відношенні є лексемою, а як функціональне явище – термін.

Отже, призначення терміна – називати й визначати поняття професійних сфер діяльності людини: мистецтва, науки, техніки, сільського господарства, ремесел, якщо йдеться про конкретні чи абстрактні

предмети та явища, що належать до цих галузей (номенклатуру), таку функцію виконує слово, взяте із загальноживаної лексики, або спеціально сконструйоване для такої мети.

Список використаної літератури

1. Baumann K.-D. Integrative Fachtextlinguistik. Tübingen : Gunter Narr Verlag, 1992. 266 s.
2. Black M. The labyrinth of language. New York: Praeger, 1968. 178 p.
3. Carl M., Bangalore S. & Schaeffer M. New directions in empirical translation process research: exploring the CRITT TPR-DB. Springer, 2015. 315 p.
4. Chomsky N. Language and mind. Cambridge University Press, 2006 (1968). 190 p.
5. Felber H., Budin G. Terminologie in Theorie und Praxis. Tübingen : Gunter Narr Verlag, 1989. 315 s.
6. Göpferich S., Jakobsen A.L. & Mees I.M. Behind the mind: Methods, models and results in Translation Process Research. Samfundslitteratur, 2009. 257 p.
7. Green J. Neologisms: New words since 1960. Bloomsbury, 1991. 339 p.
8. Levý J. Translation as a decision process. To Honor Roman Jakobson: Essays on the Occasion of His Seventieth Birthday. 1967. Vol. 2. Pp. 1171–1182.
9. Macmillan Dictionary for Advanced Learners. Macmillan Publishers Limited 2009-2015. 476 p.
10. Mattiello E. Analogy in word-formation: A study of English neologisms and occasionalisms. Berlin/Boston: Walter de Gruyter GmbH, 2017. 257 p.

Д. Спасовська

*Науковий керівник: О. Анхим
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри германської
та зарубіжної літератури*

Власні назви у публіцистичному тексті як об'єкт перекладознавства

Стрімкий розвиток суспільства і розширення міжкультурних зв'язків істотно впливають на всі сфери людської діяльності, в таких умовах стає необхідним постійний обмін інформацією, і водночас підвищуються вимоги до перекладу і його якості [51, 65].

Нині неможливо уникнути використання запозичених імен у різноманітних галузях людської діяльності. Багато фахівців – журналісти, науковці, редактори, перекладачі, доповідачі, бібліографи – щодня вживають у писемному мовленні іноземні імена та прізвища. Таким чином, написання власних імен стає орієнтиром у міжмовній комунікації, а отже, й підставою для вивчення правильності перекладу на іноземні мови [35, 61].

Власні назви – це назви конкретних осіб, місць, компаній, продуктів тощо, які є унікальними та прив'язаними до певного контексту. При перекладі публіцистичних текстів, власні назви стають об'єктом перекладознавства.

В умовах сьогодення час проблема перекладу власних імен залишається дуже актуальною і продовжує динамічно розвиватись, оскільки, з одного боку, культурний розвиток та технічний прогрес сприяють поширенню певних імен за межі певної культури, а з іншого – появі нових назв, які потребують адекватного перекладу.

Для будь-якого перекладача переклад власних імен, попри правила чинного правопису, є відкритою проблемою і певним професійним викликом, оскільки, недостатнє знання історії, культури, соціального ладу і особливостей політичного життя може призвести до неадекватного перекладу, який не буде сприйнятий реципієнтом належним чином. Причина полягає в тому, що власні імена — це ті імена, які найбільш чітко відображають своєрідність культури і політичного життя народу-носія.

Багато перекладачів, редакторів і вчених постають перед вирішенням проблеми перекладу власних імен, яка полягає у – виборі техніки залежно від стилю тексту і його жанрових особливостей. Перекладач повинен ретельно і відповідально поставитися до перекладу імен, оскільки недостатнє знання культури, історії та політичного життя може призвести до неадекватного перекладу, який в результаті буде сприйнятий неправильно або не буде сприйнятий взагалі [51, 56].

У публіцистичному дискурсі використання власних імен може мати різні функції та значення, залежно від контексту та стилю тексту. Деякі з можливих використань власних імен у публіцистиці:

1. Ідентифікація осіб. Власні імена використовуються для конкретизації того, про кого йде мова у тексті, і для уникнення можливої плутанини з іншими особами. Наприклад, у новинах про політиків або знаменитостей використовують їхні імена та прізвища для збереження ясності та точності інформації.

2. Емоційне забарвлення. Власні імена можуть додавати до тексту певне емоційне забарвлення, особливо якщо вони пов'язані з певними асоціаціями у свідомості читачів. Наприклад, у статті про спортсмена можуть використовувати його ім'я для підкреслення його досягнень та успіхів.

3. Культурні асоціації. Власні імена можуть бути пов'язані з певними культурними асоціаціями, що використовуються для побудови зв'язків між різними людьми, подіями та культурними явищами. Наприклад, у статті про літературну премію можуть використовувати імена попередніх лауреатів для підкреслення значення цієї нагороди.

4. Ідентифікація авторства. Власні імена використовуються для ідентифікації автора тексту та для збереження його авторитету і репутації. Наприклад, у статті або колонці можуть використовувати ім'я автора в заголовку або підписі до тексту.

Публіцистичний дискурс, поряд з політичним дискурсом, довгий час відігравав майже вирішальну роль у суспільстві: він інформує, висловлює, а іноді і нав'язує певну позицію. Його роль особливо посилюється сьогодні, в

контексті так інформаційної війни [66].

Список використаної літератури

- 1.Беленька І. Ю. Переклад власних назв в українсько-німецьких контактах. Філологічні науки. Збірник наукових праць. Випуск 2. 2016. С. 46–52.
- 2.Беленька І.Ю. Переклад власних назв в німецькомовному фаховому дискурсі. Мовознавство. Випуск 1 (66). 2018. С. 16–22.
- 3.Беленька І.Ю. Переклад власних назв в німецькомовному пресі. Фахові комунікації в сучасному світі. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 2017. С. 36–39.
- 4.Беленька І.Ю. Переклад власних назв українських міст в німецькомовному просторі. Мовознавство. Випуск 2 (67). 2018. С. 15–21.

Є. Житомирська

Науковий керівник: Т. Ващенко

Викладач кафедри германської

філології та зарубіжної літератури

Сучасні вимоги НУШ щодо формування комунікативної компетентності на уроках зарубіжної літератури

Нова українська школа (НУШ) покладає основний акцент на формування комунікативної компетентності учнів, що включає розвиток усіх аспектів мовленнєвої діяльності: читання, аудіювання, письма та усного мовлення. Уроки зарубіжної літератури мають стати важливим інструментом для формування комунікативної компетентності учнів.

Викладання зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти здійснюють українською мовою. Твори зарубіжних письменників у курсі зарубіжної літератури вивчають в українських перекладах. Для зіставлення можливе залучення перекладів, переспівів іншими мовами, якими володіють учні (англійською, німецькою, французькою та ін.). За наявності необхідних умов бажаним є розгляд художніх текстів (у фрагментах або цілісно) мовами

оригіналів. У такому разі предмет «Зарубіжна література» виконує додаткову функцію вдосконалення володіння учнями іноземними та іншими мовами [1].

При створенні повноцінного сучасного уроку зарубіжної літератури потрібно перш за все враховувати інтелектуальний рівень та духовні потреби сучасного учня. Зараз учителі не єдине джерело інформації для школярів, тому потрібно бути готовим до пасивно-споживницького ставлення до мистецтва слова, яке викликають такі засоби комунікацій, як телебачення, комп'ютер, Інтернет та інші. Ефективне виконання складних завдань з вивчення художніх текстів можливе лише тоді, коли вчитель використовує виразне читання, методи та прийоми, які допомагають розвивати творчу уяву, емоційну сферу та самостійну розумову діяльність учнів.

Комунікативна компетентність – це виховання толерантності, самоконтролю, розвиток навичок роботи в групі, формування культури публічних виступів, розвиток уміння слухати співбесідника та доводити своє бачення [2].

Основні вимоги до формування комунікативної компетентності на уроках зарубіжної літератури в НУШ наступні:

1. Розвиток навичок читання. Учні повинні бути здатні не лише прочитати тексти зарубіжної літератури, але й зрозуміти їх зміст, виділяти головну думку, зрозуміти художні засоби, які використовуються авторами.
2. Розвиток навичок аудіювання. Необхідно слухати тексти аудіозаписів, зрозуміти зміст і реагувати на запитання вчителя чи інших учнів.
3. Розвиток навичок письма. Потрібно писати різні тексти: розповідь, опис, есе, аналіз літературного твору тощо. Учні повинні також володіти навичками використання різних стилів мовлення та мовних засобів.
4. Розвиток навичок усного мовлення. Здатність вести діалоги, дискутувати, викладати свої думки, відповідати на запитання вчителя чи інших учнів.
5. Розвиток навичок міжкультурної комунікації. Учні мають вивчати літературу різних країн та народів, знати про їхні традиції, звичаї культуру.

Проблема залучення учнів до читання та розвиток навичок читати та осмислювати тексти завжди цікавила науковців. Наприклад, у своїх

дослідженнях Олена Кравець, кандидат педагогічних наук, наголошує на тому, що виховання читацької компетентності є важливим елементом розвитку особистості учня. Вона вважає, що вчителі повинні використовувати різні методи та прийоми для зацікавлення учнів у читанні, такі як вільний вибір літератури, рекомендації вчителя, обговорення творів та інші.

Вибір літератури, вміння опрацювати її, усно та письмово висловлювати свої роздуми щодо того чи іншого літературного явища вказують на наявність та ступінь читацької культури в практичній діяльності, що веде до постійної потреби в читанні, до опанування самостійним читанням [3].

Не менш важливими для розвитку учнів є навички письма. Письмова творчість є важливим компонентом вивчення зарубіжної літератури. Учні повинні вміти творчо підходити до написання своїх творів та використовувати різноманітні стилі письма.

Особлива роль також відводиться роботі над розвитком усного мовлення учнів. Саме на уроках літератури створюються виняткові можливості для мовленнєвої практики, для оволодіння різноманітними видами та жанрами мовленнєвих висловлювань.

Для досягнення цієї мети необхідно використовувати різноманітні форми уроку, такі як бесіда, диспут, роздум, діалог, семінар тощо, які вже заздалегідь передбачають необхідність активного спілкування. Застосування ігрових та інтерактивних форм уроків ще більш ефективно, оскільки вони також спонукають учнів до мовленнєвої діяльності. Проте, варто пам'ятати, що для успішної імпровізації під час усного мовлення необхідно учнів підготувати.

Важливе значення для розвитку усного зв'язного мовлення має обговорення відповідей школярів на уроці. У мові учнів зустрічаються помилки, причиною яких здебільшого є нерозуміння слів та висловів у тексті, невміння правильно будувати речення. Слухаючи та аналізуючи виступи однокласників, діти вчаться уважно ставитися до слова, в них з'являється почуття відповідальності як за зміст, так і за оформлення своєї мови [4].

Список використаної літератури

1. Сафарян С. Формування компетентної особистості починати з себе. *Всесвітня літ. в середніх навч. закл. України*. 2017. №1. С 4-11.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підруч. Київ: Академія, 2004. 342 с.
3. Виноградова М. В. Формування основних життєвих компетентностей учнів на уроках зарубіжної літератури [Електронний ресурс]. *Український освітній портал «На урок»*. 2021. Т. 45, №5. С. 78-84. URL: <https://naurok.com.ua/formuvannya-osnovnih-zhittevih-kompetentnostey-uchniv-na-urokah-zarubizhno-literaturi-69615.html> (09.04.2023).
4. Глазунова Т. В. Види письмових висловлювань як об'єкт навчання. Київ: Ленвіт, 1997. 115 с.

А. Дубініна

*Науковий керівник: О. Прищепя
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри германської
філології
та зарубіжної літератури*

Інтерактивні методи вивчення драматичних творів В. Шекспіра в середній школі

Вільям Шекспір є одним з найбільш відомих та впливових драматургів у світі. Його драматичні твори чи не найпоширеніші, їх вивчають, виконують і переосмислюють у різних етнічних і політичних умовах по всьому світу. Драматичний жанр є одним з найбільш популярних та впливових видів мистецтва, який дозволяє здійснити глибоку рефлексію та розуміння людських взаємин.

Методика вивчення драматичних творів у середній школі пройшла певні зміни за останнє десятиріччя, і в сучасних підходах більше уваги приділяється практичним аспектам вивчення, активній участі учнів та застосуванню новітніх технологій. У шкільних програмах середньої і старшої школи перше

знайомство з драматичними творами відбувається у восьмому класі з визначної трагедії Вільяма Шекспіра «Ромео і Джульєтта». Вивчення драматичних творів творчості Шекспіра в шкільній програмі є важливою складовою вивчення зарубіжної літератури. Ці твори мають не тільки велику художню цінність, але й значимість для культурної спадщини людства. Хоч Шекспір писав свої твори більше 400 років тому, його п'єси все ще залишаються актуальними та цікавими для сучасної аудиторії. Однак, традиційні методи вивчення можуть бути неефективними для забезпечення глибокого розуміння творів Шекспіра, а вивчення драматичного твору для учнів 8-го класу може бути викликом, оскільки такий рід літератури вимагає специфічного сприймання та розуміння драматургічного сюжету. Застосування сучасних технологій та інтерактивних методів може стати незамінним та корисним способом підвищення зацікавленості учнів до творів письменника та поліпшення їх розуміння сюжету та змісту.

Робота з драматичними творами передбачає активну участь учнів, де вони не просто читають і розуміють текст, але й уявляють, відтворюють та інтерпретують його, використовуючи свою творчість та фантазію. У драмі авторська позиція неочевидна і прихована за репліками персонажів, що створює враження, ніби перед нами інструкція з однозначним тлумаченням, незважаючи на те, що драма за своїм визначенням не може мати тільки одного можливого тлумачення, в чому і полягає парадокс. Один із найефективніших прийомів – це використання проблемних запитань, які допоможуть виявити драматичний конфлікт у тексті. Цей прийом особливо ефективний, оскільки він дозволяє підійти до тексту з іншого боку і побачити його з нової перспективи.

Сьогодні доступна велика кількість цікавих та новітніх технологій, методів та завдань, які допомагають розвивати творчу особистість, зацікавлення у пізнанні, незалежність мислення та вміння доходити висновків, реалізовувати власні проєкти. Розглянемо кілька ідей для проведення інтерактивних уроків для вивчення драматичних творів Шекспіра:

- театралізоване виконання за ролями частини твору;
- коло Шекспіра;

- групова робота над ситуацією, групова дискусія, підсумкова бесіда, диспут, дебати;
- методи «Мікрофон», «Мозковий штурм», «Незакінчені речення», «Виступ у суді», інтерв'ю з письменником чи героєм;
- реалізація проєкту з елементами дослідження, аналізу, створення власних інтерпретацій сцен, розроблення костюмів, декорацій;
- інтерактивні та змагальні ігри;
- створення візитівки героя.

Це може бути використання мультимедійних презентацій, відео та аудіозаписів, що ілюструють твори Шекспіра та забезпечують різноаспектне засвоєння знань. З урахуванням сучасних тенденцій, буде цілком обґрунтованим, що учні можуть створювати свої власні відео, блоги, презентації тощо. Не менш корисними можуть бути програми для онлайн-квізу (наприклад, застосунок Kahoot), де є ефективним фактор змагань, інтерактивні платформи, які дозволяють учням спілкуватися між собою та з викладачем, обговорювати твори та ділитися враженнями. Інноваційним методом може бути використання віртуальної реальності для створення імерсивного досвіду під час вивчення драматичних творів Шекспіра.

Застосування проєктної методики, ігрових технологій, рольової гри та інших інтерактивних методів сприяє збільшенню мотивації до навчання та розвитку творчого мислення учнів.

Список використаної літератури

1. Штейнбук Ф. М. Методика викладання зарубіжної літератури в школі: Навчальний посібник. 2-ге вид., випр. та уточн. – Тернопіль: Мандрівець, 2009 .
2. Буряк С. Д. Острова Г.О. Інтерактивні й нестандартні уроки світової літератури/ С. Буряк, Г.Острова. – Харків: Основа, 2005. – 246 с.
3. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання/ О. Пометун, Л. Пироженко. – К.: 2005. – С. 12 – 23

4. B. Brawley "A Companion to Shakespeare's Works: The Tragedies" edited by Richard Dutton and Jean E. Howard.

В. Колесник

*Науковий керівник: О. Прищепя
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри германської
філології зарубіжної літератури*

Концепт «міжнародна співпраця» як складова мовної картини світу учнів старших класів у процесі формування лінгвосоціокультурної компетентності

Навички міжкультурної комунікації стають дедалі більш важливими в сучасному світі, де люди різних культур і національностей зустрічаються на роботі, в подорожах, в міжнародному бізнесі. Тож і поняття «Міжнародна співпраця» стає дедалі більш важливим у сучасному глобалізованому світі. Важливо розуміти це поняття не лише в рідній мові, але й в іноземних мовах, які вивчаються. Мовний ландшафт світу постійно розвивається, а отже, розуміння концепту «МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ» стає важливим аспектом розвитку лінгвістичної та соціокультурної компетенції учнів старших класів. Вивчення мови може сприяти формуванню в учнів розуміння культурного розмаїття та взаємної поваги, що має вирішальне значення для побудови мирних і гармонійних суспільств. Мовна картина світу учнів може відображати різні аспекти міжнародної співпраці, включаючи міжнародну торгівлю, співпрацю в галузі культури та науки, політичну співпрацю та інші форми співпраці.

В останні роки з'явилося багато досліджень, що описують концепт «міжнародна співпраця», зокрема у роботах Антонюка Т., Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецької Г. Е. Формування лінгвосоціокультурної компетентності через концепт «міжнародна співпраця» є складним та багатоаспектним процесом і може відбуватися за допомогою різних методів та підходів. Можна використовувати різні підходи та методи для розвитку мовленнєвих та

міжкультурних компетенцій учнів на уроках іноземної мови. До таких методів можуть належати: робота з автентичними матеріалами; робота в парах та групах; рольові ігри; дискусії та дебати.

До найважливіших чинників формування лінгвосоціокультурної компетентності належать такі:

1. Навчання мови та культури. Учні повинні вивчати мову та культуру певної країни, щоб зрозуміти особливості її мовлення, літератури, мистецтва, традицій та звичаїв. Знання мови та культури допомагає учням відчутти пов'язаність між мовою та культурою, що є важливим для розуміння соціального контексту мовлення та адаптації до іншої культури.

1. Розвиток мовних навичок. Учні повинні розвивати мовні навички, такі як граматики, лексика, вимова, аудіювання, читання та письмо. Ці навички допомагають учням ефективно спілкуватися та розуміти інших у контексті мовлення та культури.

2. Розвиток соціокультурних навичок. Учні повинні вивчати соціокультурні норми та традиції певної культури, що допомагає їм розуміти соціальний контекст мовлення та адаптуватися до нього. Розвиток соціокультурних навичок включає в себе здатність ефективно спілкуватися, використовуючи мовні засоби та поважаючи культурні різниці.

3. Міжкультурна співпраця. Учні також можуть брати участь у міжнародних проєктах та обмінах, що сприяють розвитку міжкультурної комунікації та співпраці. Ці досвіди можуть допомогти учням розширити свої межі та розвивати вміння працювати з іншими культурами та мовами.

Міжнародна співпраця – це взаємодія між країнами для досягнення спільної мети або вирішення глобальної проблеми. Вона передбачає обмін ресурсами, досвідом. Міжнародна співпраця необхідна для досягнення миру, стабільності та зростання у світі. Мова відіграє вирішальну роль у такій співпраці. Це інструмент спілкування, який дозволяє людям з різних країн зрозуміти погляди, культуру та цінності один одного. Мова також сприяє довірі та розвитку взаємин між країнами. У контексті міжнародної співпраці володіння мовою є важливою навичкою, яка дозволяє людям ефективно та

результативно долучатися до спільних зусиль.

У формуванні лінгвосоціокультурної компетентності головними субкомпетентностями є:

- соціолінгвістичний (у свою чергу включає знання мовних норм, лексику, граматику, фонетику і до неї також належать знання про соціальні фактори, які впливають на мовлення (вік, стать, соціальний статус);
- соціокультурний (якщо ж людина опанувала цей аспект, то може розуміти та вшановувати будь-які культурні різноманітності світу);
- соціальний (головною метою є здатність яка дозволяє успішно адаптуватися до нових культурних середовищ і здійснювати культурно адекватну комунікацію з представниками інших культур з метою досягнення спільних цілей.

Багато відомих учених: Є. Верещагін, М. Євтух, І. Зимня, Н. Ішханян, В. Редько, теоретично обґрунтували питання про лінгвосоціокультурний аспект навчання іноземних мов. Дослідження М. Нацюк та С. Ніколаєвої показали, що лінгвосоціокультурна компетентність базується на знаннях, вміннях, навичках, цінностях учнів, а також їх персональних установах, життєвому та соціальному досвіді, що допомагає їм застосовувати набуті знання на практиці в конкретних життєвих ситуаціях [3, 4].

Отже, формування лінгвосоціокультурної компетентності є ключовим елементом успішної міжкультурної комунікації. Вчителі іноземної мови повинні зосередитися на розвитку не лише комунікативних навичок, але й розуміння культурних особливостей та різних підходів до спілкування в різних культурах. Таким чином, учні матимуть змогу ефективно спілкуватися з людьми з різних культур та досягати спільних цілей. Розуміння концепції міжнародної співпраці є важливим для розвитку лінгвістичної та соціокультурної компетенції студентів. Вивчення іноземної мови дає можливість зрозуміти різні погляди, цінності та культури, що є надзвичайно важливим у сучасному глобалізованому світі.

Список використаної літератури

1. Антонюк Т. Міжнародне співробітництво та інтеграція у галузі освіти як важливий фактор конкурентоспроможності української освітньої системи. Наукові записки. Серія «Історичні науки». Київ, 2013. С. 149–155.
2. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: Курс лекцій: [навч.-метод. посібник для студ. мовних спец. осв.-кваліф. рівня «магістр»] / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2011. – 344 с.
3. Нацюк М. Б. Психологічні передумови формування лінгвосоціокультурної компетентності у майбутніх учителів іноземної мови в процесі читання художньої літератури. *Вісник Житомирського державного університету*. – 2013. – № 67. – С. 151–156.

Н. Боровська

Науковий керівник: Т. Ващенко

Викладач кафедри германської

філології та зарубіжної літератури

Особливості вивчення життєвого і творчого шляху письменника у 5–9 класах

Читання як вид пізнавальної та інформаційної діяльності, є важливим етапом у процесі становлення особистості. Величезну роль у формуванні читача-школяра відіграють уроки, які знайомлять учнів з особистістю автора – уроки вивчення біографії письменника.

Зацікавити сьогоденного школяра біографічним матеріалом – завдання складне. Уроки, присвячені життєвому й творчому шляху письменника, у класичній формі не дають змоги вчителю сприяти інтересу учня до навчання, унаслідок чого у школярів відсутні потрібні знання про особистість письменника.

Від якісного розуміння життя і творчості письменника залежить ступінь зацікавлення школярів у вивченні класичної літератури та уроках літератури загалом [3].

Актуальність теми зумовлена, по-перше, підвищеною увагою до яскравих

особистостей у новітній культурі, що знаходить пряме відображення в широкому поширенні та високому попиті мемуарних жанрів, біографічних описів і досліджень, по-друге, дидактичним та виховним потенціалом біографії творчої особистості в навчанні літератури у школі, по-третє, розуміння зв'язку біографії письменника з написаним ним твором для ґрунтовного й повноцінного його сприйняття, а також значущістю підвищення якості й ефективності літературного навчання, що важливо в сучасній культурі.

Під час проєктування сучасного уроку важливим етапом є використання таких форм пізнавальної діяльності, які б сприяли взаємодії педагога й учнів у досягненні запланованих цілей і завдань уроку.

Форма – це спеціальна конструкція процесу навчання. Характер цієї конструкції зумовлений змістом процесу навчання, методами, прийомами, засобами, видами діяльності учнів. Ця конструкція навчання є внутрішньою організацією змісту, яким у реальній педагогічній дійсності виступає процес взаємодії, спілкування вчителя з учнями під час роботи над певним навчальним матеріалом [2].

На уроках, присвячених біографії письменника, вчитель повинен регулярно ставити учнів перед виконанням певного завдання чи вирішенням проблеми. Наприклад, порівняння моментів біографії письменника з біографією іншого письменника чи міркування, як могла б скластися доля письменника, якби у його житті не було певної події чи зустрічі. Лекція – це монолог учителя, але викладацька промова сама по собі не досягає потрібного результату. Основним завданням стає перетворення заняття в урок-роздум. Тому потрібно давати більше можливості учням для висловлювань і суперечок щодо теми.

Для того щоб учні не лише запам'ятовували, а й обмірковували факти на уроці, вчитель постійно повинен ставити перед учнями завдання, питання, проблему. Це можуть бути запитання, пов'язані зі з'ясуванням ставлення письменника до суспільних явищ, до мистецтва, до природи.

Корисно ставити запитання на порівняння близьких епізодів із життя письменників. Однією з цікавих форм вивчення біографій на уроках літератури в школі є уроки-подорожі.

Якісна розробка уроку заочної екскурсії має бути цікавою школярам, вирізнитися своєю незвичністю та нестандартністю матеріалу. За підсумками заочної екскурсії у школярів з'являється потреба в обговоренні.

Під час уроку такого формату учні знайомляться з різними документами, творами мистецтва (картини, фотографії, музика), що належать до епохи письменника. Під час заочної екскурсії необхідно підготувати пояснення мовлення, зорового ряду та звукового оформлення. Цікавим ходом учителя в розробці уроку-екскурсії стане учень, який зіграє роль екскурсовода. Важливим моментом є факт, що заочна екскурсія – вдалий формат уроку в тому разі, якщо учні вже частково знайомі з творчістю цього письменника [1].

Серед нестандартних уроків із вивчення біографії письменника можна виділити урок-інтерв'ю. Він може бути побудований за принципом інтерв'ю кореспондента-учня з письменником, якого грає інший учень.

За допомогою уроку такого формату можна «обіграти» один з епізодів у житті письменника. Рольова гра допоможе візуально відтворити ситуацію та наблизити учнів до життя письменника, що дасть поштовх до глибшого вивчення його творів.

Отже, основною метою вивчення письменницьких біографій у школі є формування інтересу учнів до життя і творчості письменника. Однак, крім цієї мети, існує методична складова – підготовка школярів до аналізу досліджуваного літературного твору, та виховна складова – сприяти самоактуалізації особистості підлітка під час освоєння біографії письменника.

Зміст уроків з біографії будується за принципами концентризму та лінійності подачі матеріалу, а також різниться залежно від віку школярів: кожній віковій ланці відповідають свої особливості вивчення біографії.

Список використаної літератури

1. Астрахан Н. І. Теорія літератури : основи, традиції, актуальні проблеми : навчальний посібник. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2021.

2. Крупеня В. Вивчення біографії письменника: конспекти-схеми. *Українська мова та література*. 2017. N 7/8. С. 75–84.

3. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: Світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики /Під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: «К.І.С.», 2004.

І. Мельниченко

*Науковий керівник: О. Прищепя
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри германської
філології та зарубіжної
літератури*

Формування емоційного інтелекту на уроках зарубіжної літератури

Комунікативні навички відіграють неабияку роль в сучасному світі. Однією з важливих складових успішної взаємодії в суспільстві є здатність сприймати, виражати, керувати і контролювати свої емоції та почуття, а також розуміти та, головне, відчувати емоції інших людей, співчувати їм, співпереживати. Тому розвиток емоційної сфери посідає важливе місце у розвитку особистості, а система освіти сьогодні орієнтована не лише на формування знань та вмінь з навчальних дисциплін, але й на формування та розвиток емоційного інтелекту школярів.

Емоційний інтелект став предметом сучасних досліджень нелише в галузі психології, соціології, психо- і соціолінгвістики, а й в галузі педагогіки [2; 3; 5], оскільки це важливо для розвитку особистості (як особистого, так і професійного рівнів). Рівень розвитку емоційного інтелекту як якості особистості є визначальним у житті людини, адже емоційний інтелект є запорукою успішної взаємодії з оточенням. Людям, емоційна сфера яких достатньо розвинена, легше долати життєві труднощі, вони сприймають своє оточення через призму емпатії, виявляють готовність допомагати іншим і долати труднощі, не вбачаючи ніякого зиску.

Емоційний інтелект можна формувати й розвивати впродовж життя. Першим інститутом для формування емоційного інтелекту виступає родина, а далі важливу роль відіграють освітні заклади, зокрема дитячий садочок та школа. Д. Гоулман [5] визначає емоційний інтелект як здатність людини сприймати, розуміти, керувати та використовувати свої емоції та емоції інших людей для ефективної комунікації та досягнення своїх цілей.

Серед усіх шкільних предметів особливе місце у розвитку емоційного інтелекту відводиться літературі, зокрема зарубіжній. В державному стандарті середньої освіти [1] виокремлюється ціннісно-емоційна складова. Література відіграє важливу роль, оскільки саме на цих уроках учні через вивчення твору знайомляться із характером, емоційним станом та почуттями персонажів. Школярі вчаться сприймати емоції, розуміти їх, відчувати та переносити на власне життя. Так формується досвід. Завдяки методам та прийомам роботи з літературним твором учні підвищують свій рівень емоційної грамотності та розвивають навички емпатії. Зокрема, література може вчити дітей різних стратегій управління емоціями, таких як дихальні вправи, позитивне мислення, зосередження на проблемних ситуаціях.

Оскільки урок – це обопільна взаємодія між вчителем та учнями, то саме від вчителя залежить, наскільки цей процес буде ефективним. Серед методів, що використовуються на уроках зарубіжної літератури для розвитку емоційного інтелекту, найбільш ефективними є:

- аналіз персонажів (після прочитання твору учні аналізують характер, емоційний стан, особливості героїв твору);
- аналіз сюжету твору (цей метод полягає у вивченні сюжетних ліній твору, його структури, змісту, стилістичних особливостей, символіки тощо);
- рольові ігри (цей метод використовується для більш глибокого розуміння персонажів, їх емоцій та причин поведінки; учні розігрують сюжет, вживаючись в роль персонажів та передаючи їх емоції).

– дискусії та дебати (полягає в обговоренні проблемних питань стосовно прочитаного твору і дає змогу розвинути навички сприймання та поваги до іншої точки зору);

– творчі завдання (цей метод полягає у відображенні розуміння прочитаного в творчій формі – вірші, оповідання, есе, колаж тощо).

Отже, для успішної взаємодії та вирішення проблемних питань важливу роль в житті людини відіграє ступінь розвитку її емоційного інтелекту. Оскільки емоційний інтелект розвивається протягом усього життя, то важливе місце в його формуванні посідає освітнє середовище і, зокрема, уроки зарубіжної літератури, адже під час вивчення твору діти формують своє ставлення до героїв, разом проживають події сюжету і співпереживають персонажам, дійовим особам, проживають емоції та почуття, які викликає художній твір, чим і розвивають почуття емпатії, а отже й емоційний інтелект.

Список використаної літератури

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. zakon.rada.gov.ua. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-p#Text>.
2. Страшко А., Бившева Т., Татаринцева Ю. Засоби формування емоційного інтелекту в освітньому процесі. Концептуальні підходи формування емоційного інтелекту у здобувачів освіти : *матеріали Всеукр. інтернет-конф. молодих уч. та студентів*, м. Глухів, 9 листоп. 2022 р. Глухів, 2022. С. 66–69.
3. Строгаль Т. Розвиток емоційного інтелекту старших підлітків в умовах навчання в закладах загальної середньої освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. Драгоманова*. Серія 14 : Теорія і методика мистецької освіти. 2018. Вип. 25. С. 3–8.
4. Химера Н. Сучасний урок зарубіжної літератури. *Всесвітня література та культура в середніх навчальних закладах України*. 2003. № 3. С. 48–49.
5. Goleman D. Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ. New York: Bantam, 2006. 352 p.

Т. Мельничук

Науковий керівник: О. Прищепя

кандидат філологічних наук, доцент

кафедри германської філології та

зарубіжної літератури

Інтерактивні методи і технології на уроках зарубіжної літератури в середній школі

Література виконує головну роль у формуванні світогляду, характеру й особистісних якостей та естетичних смаків учнів. Тож використання інтерактивних технологій на уроках зарубіжної літератури має це враховувати. Метою інтерактивного навчання є створення комфортних для нього умов, які сприяють активній взаємодії учнів. Інтерактивне навчання залучає усіх учнів, зацікавлює їх і дає можливість застосувати та тренувати навички мовлення, активізувати свої пізнавальні здібності для того, щоб здобути інформацію самостійно, аналізувати її, обирати правильні рішення для конкретної ситуації, формулювати думку, засновану на конкретних фактах, а також передбачає роботу в команді, що спонукає ставитися з повагою до своїх товаришів, поважати думку один одного.

Застосування інтерактивних технологій дозволяє перейти від традиційного предметного викладання до широкого універсального консультування, спрямувати навчання до єдиного результату – практичної самореалізації кожного учня, допомогти йому перейти від контрольованого вчителем навчання до навчання самостійного. У системі інтерактивного навчання велике значення займає *кооперативне* та *колективно-групове навчання*. Кооперативне навчання дає змогу «слабким» учням скористатись підтримкою інших, а «сильним» навчитися працювати в колективі. Технологія кооперативного навчання використовується на уроках засвоєння знань, умінь та навичок, на уроках закріплення та узагальнення вивченого матеріалу. Найчастіше інтерактивним засобом навчання на уроках зарубіжної літератури є поділ на невеликі дослідницькі, творчі та полемічні групи. Колективно-

групове навчання – це одночасна робота всіх учасників. Мета такого навчання полягає в мотивації пізнавальної діяльності, поясненні певних положень, концентрації уваги учнів на проблемних питаннях.

За традиційною класифікацією типів навчання, в методиці виділяють три основні:

- *пасивний (репродуктивний)* тип навчання (учні, як правило, не спілкуються один з одним та не виконують ніяких творчих завдань);
- *активне навчання* (основні методи: самостійна робота, проблемні та творчі завдання, питання від учнів до вчителя та навпаки, що розвиває творче мислення);
- *інтерактивне навчання* (навчання відбувається за умови активної постійної взаємодії усіх учнів, є колективним, груповим або має характер співробітництва, де учень та вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання).

Інтерактивні методи, направлені на роботу в групі, в парі, мають перевагу перед традиційним фронтальним навчанням і сприяють формуванню універсальних навчальних дій. Робота в групах є однією з форм навчання в інтерактивній моделі та передбачає застосування таких методів навчання:

- корпоративне навчання ;
- групова дискусія;
- мозковий штурм.

Інтерактивні методи можуть бути реалізовані на уроках як система *інтерактивних технологій*. Технологію інтерактивного навчання ми розуміємо як систему способів організації взаємодії педагога та учнів у формі навчальних ігор, що гарантує педагогічно ефективне пізнавальне спілкування, в результаті якого створюються умови для переживання учнями ситуації успіху в навчальній діяльності та взаємозбагачення їх мотиваційної, інтелектуальної, емоційної граней особистості. Технології інтерактивного навчання діляться на неімітаційні та імітаційні [4, с. 65]. Нині розроблена достатньо велика кількість інтерактивних технологій, куди входять такі прийоми:

- «акваріум»;

- «дерево рішень»;
- «карусель»;
- «мозковий штурм» та ін.

«Мозковий штурм» – це ефективний метод колективного обговорення, що широко використовується. Він розвиває уяву, допомагає знайти вирішення проблеми. Може бути використаний в обговоренні причин вчинків персонажів, у складанні характеристик та при з'ясуванні ідеї твору.

«Акваріум» – це ефективний метод пошуку рішень, який спонукає учнів виражати свої думки, тому він більше спрямований на розвиток мовлення і логічного мислення, оскільки головним завданням є правильно висловити думку і запитати так, щоб отримати необхідну відповідь.

«Коло ідей (думок)» – цей метод залучає всіх учасників до обговорення проблеми, при цьому виводячи його на творчий рівень, адже учні мають запропонувати або свою інтерпретацію твору, або його продовження, або створити невеличке повідомлення, в основі якого буде сюжет прочитаного твору.

«Рольова гра» – цей метод дає можливість «розіграти в ролях» певну проблему або ситуацію та набути досвіду шляхом гри.

Отже, дослідження в галузі методики свідчать, що на уроках зарубіжної літератури застосування вище зазначених прийомів та методів спонукає учнів до активної співпраці, до роботи в групі, до творчого мислення та вміння працювати з різними джерелами інформації. Окрім навичок навчання, інтерактивні технології також розвивають емоційно-вольову сферу, формують певний морально-етичний кодекс, без якого виконання інтерактивних завдань не було б можливе. Йдеться, зокрема, про здатність толерантно сприймати думки інших, критично оцінювати власну діяльність, співпереживати, організовуватися заради успіху команди.

Список використаної літератури

1. Гін А. Безкровна атака: Технологія проведення навчального мозкового штурму. *Завуч (Перше вересня)*. 2018. № 8. С. 7-8.

2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Навчальний посібник. К. Академвидав., 2018. 90 с.
3. Єльнікова О.В. Інтерактивні методи навчання, їх місце у класифікації педагогічних інновацій. *Імідж сучасного педагога*. 2019. 99 с.
4. Мірошниченко Л.Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах [підруч. для студентів-філологів]. К.: Ленвіт, 2010. 240с.
5. Токмань Г. Сучасні навчальні технології та методи викладання літератури. *Дивослово*. 2020. № 10. С. 39–45.

С. Опанасюк

*Науковий керівник: О. Прищепя
доцент кафедри германської
філології та зарубіжної
літератури,
кандидат філологічних наук*

Навчання виразного читання поезії на уроці зарубіжної літератури

Виразне читання є ефективним засобом емоційного впливу на читача. Виразне читання поезій – не лише мистецтво творчого втілення ідеї поетичного твору через усне організоване мовлення, а й предмет навчання цього мистецтва.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що сучасні дослідники розглядають читання у підлітковому віці як педагогічно спрямований процес залучення дітей та підлітків до літератури, метою якого є виховання в них любові до книги, вміння правильно та глибоко розуміти прочитане, що, зрештою, формує естетичні почуття учнів, основи їх формування моральності[3].

Формування навичок виразного читання в підлітковому віці має певні особливості. Дослідники відзначають зниження інтересу учнів до читання,

починаючи із молодшого підліткового віку (5 клас). Цей факт викликає особливе занепокоєння, оскільки молодший підлітковий вік – це важливий етап, що визначає становлення читача.

У 6–7 класі учні можуть не усвідомлювати ролі виразного читання поезій у своєму житті та у навчальній діяльності, пояснюючи це неактуальним проведенням дозвілля, «немодними» тенденціями серед кола однолітків і віддаючи перевагу проведенню свого дозвілля в іграх чи форумах представників молодіжної субкультури.

У 8–9 класах вже більш чітко усвідомлюється роль читання загалом та виразного читання зокрема в процесі вивчення зарубіжної літератури. Учні розуміють роль художнього поетичного слова для власного духовного, етичного, морального та естетичного розвитку, часто проводять аналогії між героями поетичних творів та власним життям, прагнуть більш детально проаналізувати образи, мотиви творчості поета, чинники, які спонукали автора до написання, прагнуть усвідомити головну ідею цього твору тощо [4].

Сучасні дослідники розглядають різні підходи формування інтересу до виразного читання в учнів підліткового віку. Зокрема, Т. Бугайко, Ф. Бугайко [1] вказують на ролі вивчення біографій письменників для подальшого сприймання поетичних творів учнями. М. Волошина, О. Бандура [2] вважають, що труднощі на уроках виразного читання в старших класах виникають через відсутність інтересу до ознайомлення із поетичними творами в основній школі. На формування особистості підлітків інтересу до читання впливають різноманітні соціально-педагогічні чинники: суспільство, родина, особливості підліткової субкультури, освітні та позашкільні заклади, навчальна діяльність, друзі та однолітки. Інтерес до читання виникає в тому випадку, якщо підліток вільно володіє усвідомленим творчим читанням, коли в нього розвинені навчально-пізнавальні мотиви читання. Як правило, мета і завдання педагогічних впливів спрямовані на формування мотивації підлітків до читання і розвиток їхньої читацької компетентності.

Дослідники Є. Пасічником, О. Ситченко до основних функцій виразного читання відносять накопичення, узагальнення та впорядкування світоглядних

позицій особистості; формування моральної позиції читача; отримання учнем загальнообов'язкових соціально значимих знань; можливість підвищення рівня власної культурної компетентності; отримання відомостей про певні події та явища [5].

На підставі проведеного теоретичного аналізу психолого-педагогічної літератури нами окреслено роль виразного читання в розвитку особистості учнів основної школи. Виразне читання формує особистість читача, його погляди на життя і є одним із чинників соціокультурного розвитку суспільства та способу збереження, передачі та засвоєння суспільних знань та цінностей. Будучи унікальним видом людської діяльності, виразне читання також є одним із досконалих способів розуміння інформації про зовнішній світ, засобом морального самовираження особистості, що розвиває, наповнює та збагачує її естетичний, моральний та культурний потенціал.

Виразне читання розглядається дослідниками як цілеспрямована діяльність, що змінює погляди, поглиблює розуміння, є засобом передачі досвіду підростаючому поколінню. Читання є стимулом для інтелектуального, емоційного та морального становлення особистості на різних етапах її розвитку. Через це читання вважається беззаперечним соціокультурним феноменом розвитку людства.

Список використаної літератури

1. Бугайко Т. Ф., Бугайко Ф. Ф. Майстерність учителя-словесника. Київ : Рад. школа, 1963. 188 с.
2. Волошина Н. Й., Бандура О. М. Шляхи аналізу художніх творів і вимоги до нього. Українська література в загальноосвітній школі. 2003. № 6. С. 2 – 5.
3. Методичні рекомендації до навчання виразного читання. URL: <https://svitlit.ippo.kubg.edu.ua/?p=27>
4. Мачуська І. Міжособистісне спілкування підлітків. *Шкільний світ*. 2007. Трав. (№ 17). С. 1 – 11.
5. Ситченко А. Л. Методика навчання української літератури в загальноосвітніх закладах : навч. посіб. для студентів-філологів. Київ : Ленвіт, 2011. 291 с.

А. Манько

*Науковий керівник: Т. Ващенко,
викладач кафедри германської
філології та зарубіжної
літератури*

Особливості розвитку писемного мовлення учнів ЗЗСО при вивченні творів на уроках зарубіжної літератури

Писемне мовлення характеризується як контекстуальну складову, тобто вся необхідна інформація міститься тільки в самому тексті. Таке мовлення часто адресоване невідомому читачеві, і в цьому випадку не варто розраховувати на доповнення змісту деталями, які, зазвичай, зрозумілі без слів під час безпосереднього контакту. Тому писемне мовлення постає у більш розгорнутій формі. У ньому найбільш повно розкриваються всі найважливіші моменти, описуються нюанси подій.

Усне мовлення найчастіше передбачає об'єднання співрозмовників з конкретною ситуацією, зрозумілою усім учасникам розмови. При такому стані речей багато деталей залишаються недомовленими. Адже якщо сказати вголос те, що вже очевидно, мова вийде нудною, навіть невиправдано довгою, педантичною. Іншими словами, усне мовлення має ситуативний характер, а тому воно менш деталізоване, ніж письмове. Часто при такому спілкуванні достатньо лише натяку, щоб зрозуміти один одного.

Відмінність писемного і усного полягає в тому, що письменник не має можливості впливати на адресата засобами, які є в арсеналі мовця. Виразність написаних текстів забезпечується розділовими знаками, зміною шрифтів, використанням абзаців.

Під час усного спілкування багато що можна показати інтонацією, поглядом, мімікою, різноманітними жестами. У розмові навіть пауза може бути осмисленою. А іноді трапляється так, що виголошена мова шокує слухачів, і одні й ті ж слова, просто записані на папері, не справляють абсолютно ніякого враження. Думки в письмовій формі повинні викладатися у гранично зрозумілій формі. Адже, якщо в розмові слухач має можливість перепитати, а

мовець – пояснити і уточнити, то така пряма регуляція писемного мовлення нездійсненна [3].

Написання вимагає орфографії та синтаксису, також має стилістичну складову. Наприклад, у промові, адресованій слухачеві, допускається використання неповних речень, оскільки інше підказує ситуація, а незакінчені конструкції на письмі в багатьох випадках вважаються помилкою.

Вся відповідальність за зміст написаного тексту покладається на автора. У нього є більше часу, щоб обміркувати фрази, виправити їх, доповнити. У письмовому мовленні до помітних помилок призводить невміння висловлювати думки, незнання того, що слід писати далі, а також бажання викласти все і відразу, відсутність логіки, нероз'єднаність на абзаци, зайве повторення слів, неправильність логічного наголосу. В результаті зміст тексту може залишитися не до кінця вивченим [2, с. 96].

Писемність – це знакова система фіксації мовлення, яка дозволяє за допомогою графічних елементів передавати інформацію на відстані і фіксувати її в часі. Писемність відносять до алфавітних систем письма. Алфавіт позначав перехід до символів вищих порядків і визначав прогрес у розвитку абстрактного мислення, роблячи мовлення і мислення об'єктами пізнання.

На відміну від усного мовлення, писемне мовлення формується тільки в умовах цілеспрямованого набуття навичок письма і комбінованого навчання, тобто його механізми формуються в період навчання грамоті і вдосконалюються в ході всього подальшого навчання.

При навчанні писемності необхідно поєднувати процес читання і процес письма. Читання – це складова письмового мовлення і необхідна для неї умова. Сучасні діти мало часу приділяють читанню, вважаючи за краще проводити час за переглядом телевізора, в соціальних мережах. Ця тенденція призводить до появи цілого покоління людей, не здатних послідовно висловлювати свої думки, з невеликим словниковим запасом.

Загальновідомо, що письмове мовлення дитини прямо пропорційно залежить від обсягу її лексикону. Чим багатший словниковий запас, тим проникливіше дитина бачить світ, тонко визначає явища, точніше сприймає

почуте і прочитане, чітко формулює і висловлює свої думки. Як ми знаємо, інтонація, міміка, жести в писемному мовленні передаються за допомогою вдало підібраних слів [1, с. 75].

Список використаної літератури

1. Божко О.П. Формування текстотворчих умінь учнів основної школи в процесі вивчення синтаксису складного речення : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Херсонський держ. ун-т. Херсон, 2017. 283 с.
2. Васильківська Н.А. Елементи лінгвістики тексту в початковому курсі української мови. Тернопіль : ТНПУ, 2014. 148 с.
3. Ярмолюк А.В. Технології вдосконалення культури писемного мовлення учнів. *Українська мова і література в школі*. 2013. № 1.

Ю. Охота

*Науковий керівник: О. Анхим
доцент кафедри германської
філології та зарубіжної
літератури,
кандидат філологічних наук*

Лексико-граматичні особливості перекладу німецькомовних рекламних текстів

Визначальним цільовим призначенням рекламного тексту є переконати реципієнта придбати продукт чи послугу. Лінгвістичні особливості рекламного тексту включають використання яскравих образів, метафор і емоційно забарвленої лексики. Рекламний текст також часто використовує повтори слів і фраз, щоб закріпити увагу аудиторії та посилити ефект.

Німецькомовний рекламний текст має лексико-граматичні, синтаксичні та стилістичні особливості, які можуть призвести до труднощів при перекладі іншими мовами. Особливості німецькомовного рекламного тексту можуть включати використання складних речень і виразної лексики. Визначальними рисами німецькомовного рекламного тексту є:

- Багато складних слів та зворотів, які можуть бути не зрозумілі для носіїв інших мов;

- Часте використання коротких і яскравих виразів, а також гри слів та жартів, які можуть бути не зовсім зрозумілими для носіїв інших мов.

Тому слід визначити основні способи та прийоми перекладу німецькомовних рекламних текстів, щоб зберегти ефективність та цільову аудиторію. Основні способи та прийоми перекладу німецькомовних рекламних текстів включають:

- Збереження та передавання емоційного забарвлення мовою перекладу;
- Створення формулювань, що запам'ятовуються, мовою перекладу;
- Адаптація, заміна, скорочення та розширення фраз і виразів для природного звучання мовою перекладу;
- Використання культурно-специфічних знань та асоціацій для переконання цільової аудиторії.

Основні способи та прийоми перекладу німецькомовних рекламних текстів включають точний переклад, транскрипцію та адаптацію тексту для цільової аудиторії. Залежно від завдання перекладу, перекладач може використовувати різні прийоми, наприклад, зміну форми слова, заміну лексичних одиниць еквівалентами цільової мови, скорочення або доповнення тексту.

При перекладі рекламних текстів українською мовою відбуваються лексичні та граматичні трансформації. Лексичні трансформації полягають у заміні слів, які не мають точного відповідника в українській мові, або не є зрозумілими для української аудиторії. Наприклад, німецьке слово "Fahrvergnügen" може бути перекладене як «радість водіння», оскільки це слово не має точного відповідника в українській мові. Граматичні трансформації можуть включати зміну порядку слів, вживання інших частин мови, використання інших форм слів тощо. Наприклад, німецьке речення "Komm und entdecke unsere neuen Produkte" може бути перекладене на українську мову як «Приходьте та відкрийте для себе наші нові продукти», де порядок слів змінений, а також використані інші форми слів. Переклад рекламних текстів є важливою частиною маркетингової стратегії, яка дозволяє досягати нових аудиторій та

розширювати бізнес. Однак, переклад рекламних текстів з німецької мови на українську може мати деякі особливості та помилки, які варто уникати. Найпоширеніші помилки при перекладі німецькомовних рекламних текстів на українську мову такі: неправильний вибір лексики та стилістики;

рекламні тексти мають бути написані максимально просто та зрозумілою мовою;

український перекладач може використовувати надто складні слова або фрази, які не будуть зрозумілі для більшості читачів;

незнання особливостей української мови.

Українська мова, на противагу аналітичному граматичному ладу німецької мови, має відносно вільний порядок слів у реченні та флексії. Якщо перекладач не враховує цього, то переклад може бути неправильним та складним для розуміння. Також не сприяють правильному перекладу нехтування гармонізацією термінів та культурних особливостей.. Таким чином, аналіз лінгвістичних особливостей рекламного тексту, визначення особливостей німецькомовного рекламного тексту, основні способи та прийоми перекладу німецькомовних рекламних текстів, аналіз лексичних та граматичних трансформацій при перекладі рекламних текстів українською мовою та визначення поширених помилок при перекладі дозволяють більш ефективно перекладати рекламні тексти із збереженням їх ефективності та привабливості для цільової аудиторії.

Список використаної літератури

1. Ковальова С.М. Соціолінгвістична та прагмалінгвістична спрямованість

рекламних текстів: перекладознавчий аспект. *Міжнародний вісник гуманітарного університету*. 2015. N 17. С. 155–157.

2. Терентьєва М.С. Карпенкова М.С. Переклад текстів соціальної реклами: гендерний аспект. *Науковий вісник Міжнародного гума*

3. Krüger, S. Übersetzungswerbung: Eine vergleichende Analyse von Werbetexten und ihren Übersetzungen. Berlin: Frank & Timme., 2009
4. Kupetz, René. Werbe- und Marketingmanagement: Marktorientierte Unternehmensführung im Wandel. 7. Auflage. Wiesbaden: Springer., 2015.

М. Рудь

*Науковий керівник: А. Астрахан
завідувач кафедри германської
філології та зарубіжної
літератури,
доктор філологічних наук*

Методичні аспекти текстуального вивчення літературного твору в старших класах

Пошуки нових шляхів аналізу, найбільш ефективних прийомів проникнення у світ художніх явищ були завжди важливою складовою методичної науки. В останні роки в сучасній методиці дещо змінився погляд на вивчення художніх творів. Однією із провідних стає тенденція звернення до внутрішньопредметних та внутрішньотекстових зв'язків у творі, контекстного розгляду літературних явищ. Звертається увага на специфіку будови тексту, особливості художньої форми твору, зіставлення літературних фактів, вибудовування літературних паралелей. Необхідність вдосконалення методики вивчення художніх творів у старших класах зумовлює подальші дослідження в даному напрямку.

На розв'язання проблеми роботи з текстом були спрямовані зусилля багатьох учених упродовж усього існування шкільної освіти: Т. Бугайко, Ф. Бугайко, М. Касторська, Н. Гердзей-Капіца, Є. Пасічник, З. Рез, Н. Волошина, Л. Мацевко-Бекерська [3], Л. Мірошніченко, О. Ісаєва [2], Ж. Клименко та ін.

Мета дослідження полягає в методичному обґрунтуванні текстуального вивчення художнього твору в старших класах.

Типологія шкільного аналізу традиційно була предметом спеціального дослідження у методичній науці, перші спроби її осмислення належать початку

XIX століття. Теоретико-методичний та практичний розвиток проблеми відбувається в наш час. Термін «аналіз» відносно до типологічної системи використовується у значенні «вивчення, розгляд, пред'явлення на уроці» [3]. Його не слід змішувати з вживанням терміна «аналіз» у значенні методу наукового дослідження, пов'язаного у процесі пізнання із синтезом й застосовуваного в ситуації аналізу конкретного твору.

Аналіз художнього твору в школі – це процес поглибленого вчитування, розумного осмисленого читання тексту, який не повинен знищити того емоційного враження, яке могло виникнути у школярів при самостійному читанні.

У старшому підлітковому віці важливі зміни у сприйнятті художніх творів школярами пов'язані з формуванням у них абстрактного мислення, яке поєднується з дедалі більшим інтересом до свого внутрішнього світу, свого «я». Школярі вдумуються у складні взаємини героїв із довкіллям. Їм посправжньому цікаві теми любові і дружби, з'являється потреба висловитися з питань, що їх хвилюють. На цьому рівні сприйняття літератури важливу роль відіграють теоретико-літературні знання, що дозволяють осмислювати твір як художню цілісність. Необхідно прагнути до того, щоб особистісні оцінки поєднувалися у відповідях учнів з об'єктивною оцінкою твору як явища мистецтва [2].

Вік ранньої юності визначається психологами [1] як період інтенсивного формування духовних цінностей особистості. У цьому віці відбувається перебудова всього мислення школяра. Воно стає гнучкішим. Учні здатні схоплювати багатозначність слів та понять. Рівень понятійного мислення старшокласника відкриває йому недоступні раніше сторони та області дійсності. Характерною особливістю психології старшого школяра є те, що формування світогляду – узагальненого, систематизованого ставлення до світу загалом – тісно пов'язані з потребою самовизначення.

Таким чином, вікова еволюція школярів визначає зміни у їх сприйнятті, що відрізняється ступенем усвідомленості художньої умовності літератури: наївно-реалістичне сприйняття творів, що характеризує молодших школярів (6-

9 років) та молодших підлітків (10–12 років); розуміння образного характеру відображення світу в літературі, властиве старшим підліткам (13–14 років); і, нарешті, усвідомлення у ранній юності (15–17 років) того, що письменник не тільки пізнає життя, а й оцінює його у світлі естетичного ідеалу.

У юності «на перше місце виходить ціннісно-орієнтаційна діяльність свідомості, пошук сенсу життя, самостійне визначення всіх моральних, політичних, естетичних ідеалів» [1]. На відміну від підліткових, ідеали старших школярів найбільш самостійні, мають яскраво виражене особистісне забарвлення, це пояснюється інтересом, що посилюється у них, до власного внутрішнього світу, до прояву моральних властивостей особистості. Зміни в характері мислення старшокласника, вважають психологи [1], пов'язані з тим, що «в цей період у нього формується не тільки узагальнене уявлення про навколишню дійсність, а й узагальнене уявлення про себе, що складається з розуміння і переживання свого Я, своєї індивідуальності, своєї особистості» [1]. Пізнавальні інтереси учнів спрямовуються нагальною потребою «скласти про все оточуюче своє власне уявлення, утвердити свій особистий світогляд» [1].

Всі зазначені вікові особливості старших школярів дозволяють говорити про якісно інший, ніж у учнів середніх класів, рівень сприйняття художніх творів.

У роботі над твором завжди розглядається і досліджуване автором життя, і елементи художньої форми, що виражають зміст життєвого матеріалу, і особистість автора, авторська художня концепція. Коли шляхи, методи й прийоми аналізу визначено відповідно до взятої за основу пізнання твору літературознавчої концепції, вчителю слід практично реалізувати його у конкретних умовах, надати процесу вивчення певну структуру. Із чого складається процес підготовки і реалізації аналізу? [2]

1. Потрібно розподілити матеріал у часі (більшість творів шкільної програми вивчається протягом 1–2 уроків).

2. Матеріал треба згрупувати (тематично, з проблем, по сюжетним ланкам), знайти внутрішні зв'язки з-поміж них на кожному уроці, а також переходи і лінії, що з'єднують уроки між собою у єдину систему. Всередині

кожного уроку слід продумати навчальну ситуацію. Важливо пам'ятати і характер розбору тексту. Одні твори розглядаються повністю, інші – вибірково; одні – докладно, інші – стисло і т. д.

Умовно можна виділити такі основні різновиди аналізу художнього твору: детальний розбір тексту (або текстуальний), вибірково-спрямований та оглядовий. Чітких кордонів між цими різновидами немає, але все ж таки відмінності існують.

Коли текст вивчається оглядово, твір розглядається у загальних рисах. Вчитель при цьому не ставить проблемних, дискусійних питань. Завдання оглядового вивчення – осмислити сюжетну канву, тематичну основу, композицію твору загалом чи його частини, щоб учні могли вільно орієнтуватися у тексті [4].

Вибірково-спрямований аналіз тексту – це вивчення його з відомим ступенем загостреності на будь-якій проблемі, як би під заданим кутом зору. У цьому випадку питання до тексту повинні бути ємними, такими, що виключають однозначність, однолінійність відповідей. При вибірково-спрямованому розборі учні знову і знову звертаються до тексту, шукають докази тих припущень, які будуть висловлені.

Іншим характером є детальний (текстуальний) розбір. Об'єктом його може бути розділ, епізод чи інші компоненти художнього твору. Тобто текстуальний аналіз передбачає пильний розгляд тексту на різних його глибинах та рівнях. Для детального розбору зазвичай беруться ключові епізоди твору, де найяскравіше розкриваються характери героїв [2].

При детальному аналізі завдання та питання передбачають різноманітну діяльність учнів:

- переказ;
- усний словесний опис;
- бесіда.

Детальним аналізом не можна зловживати: він вимагає багато часу, може призвести до суперечливого сприйняття, втомити учня, внаслідок чого старшокласники можуть втратити інтерес до роботи [4].

У текстуальному аналізі із змістовної структури художнього твору вибираються, передусім, тематика, проблематика та ідея (ідейно-емоційна оцінка). Але водночас є погляди на те, що «тематику твору можна і не аналізувати». Така настанова не прийнятна для школи, тому що не враховує особливості сприйняття художнього твору учнями 15-17 років, адже для них важливе уточнення, про що ж твір, через нього відбувається їх ознайомлення з об'єктом художнього відображення [6].

Шкільний текстуальний аналіз бере до уваги можливість охоплення всіх структурних рівнів форми, але це, як і при аналізі змістовної частини твору, обов'язково буде вибір окремих аспектів художньої структури. Текстуальний аналіз не може охопити всіх образів відразу, не завжди може розглядати природу речей, систему образів і композицію художнього мовлення і т.д., але на етапі синтезування та вивчення незалежно від схильності або не схильності до детального перегляду на уроці, робота буде вестися з опорою на весь комплекс формально-змістовних елементів твору.

Текстуальний тип аналізу літературної основи, який реалізується з погляду застосування різних засобів і способів, вважається найширшим, здійснюється з позиції винесення на розгляд окремих елементів змісту та форми у їх всебічному взаємозв'язку в контексті художньої цілісності твору.

Для текстуального аналізу в класі відбираються найбільш значні в ідейно-художньому відношенні розділи, епізоди. При аналізі тексту увага учнів має бути спрямована на виявлення проблем, які вирішуються у творі, образи героїв, сюжет і особливості його побудови, поетичну мову [5].

Аналіз тексту має бути цілеспрямованим. Вивченню твору загалом передуює постановка провідної проблеми чи навчального завдання, що вирішується учнями під керівництвом вчителя у процесі аналізу. Висунута проблема чи навчальна задача дозволяє аналізувати текст у світлі провідної ідеї, націлює на цілісний аналіз твору, сприяє осягненню його концепції та художнього стилю. Проблемність, як відомо, – одна з головних якостей аналізу. Водночас усвідомлена проблема змістовного чи формального плану твору збуджує у старшокласника інтерес до аналізу тексту [6].

Проблема, яка піднімається в статті, є надзвичайно актуальною. Для того, щоб сьогодні сформувати із учнів не просто читачів, а вдумливих читачів, потрібно змінювати підходи до текстуального вивчення літературних творів. Розглянуті у статті традиційні уявлення про аналіз художнього твору, сприйняття творів у старшому підлітковому віці становлять основу для методичних пошуків. У підлітковому віці відбувається інтенсивне формування духовних цінностей, яке тісно пов'язане з потребою самовизначення. В статті відзначено, з чого складається процес підготовки і реалізації аналізу літературного твору, охарактеризовані різновиди аналізу.

Отже, в роботі ґрунтовно висвітлюється значення текстуального вивчення творів старшокласниками, що є основним у межах літературного компоненту середньої освіти.

Список використаної літератури

1. Вікова та педагогічна психологія: навч. Посіб. О. В. Скрипченко., Л. В. Волинська, З. В. Огороднійчук та ін. К.: Просвіта, 2001. 416 с.
2. Ісаєва О. О. Теорія і технологія розвитку читацької діяльності старшокласників у процесі вивчення зарубіжної літератури: монографія. К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2003. 380 с.
3. Мацевко-Бекерська Л. В. Методика викладання світової літератури: Навчально-методичний посібник. Львів, 2011.
4. Ніколенко О. М., Куцевол О. М. Сучасний урок зарубіжної літератури: посібник. 5–11 класи. К., 2003.
5. Поліщук Л. Б. Практикум з методики навчання світової літератури : навчально-методичний посібник. Умань : ВПЦ «Візаві», 2020. 139 с.
6. Штейнбук Ф. М. Методика викладання зарубіжної літератури в школі: Навчальний посібник. К., 2007.

Л. Скрипнюк

*Науковий керівник: О. Прищепя,
кандидат філологічних наук, доцент
кафедри германської філології та
зарубіжної літератури*

Нестандартний урок у межах вимог програми із зарубіжної літератури в середніх класах школи

Нестандартний урок зарубіжної літератури в середній школі спрямований на розвиток мовленнєвих, читацьких та культурологічних компетентностей учнів, а також поглиблення їхніх знань про світову літературу. Уроки зарубіжної літератури сприяють розвитку різних компетентностей учнів, серед яких комунікативна, інформаційна, культурна і міжкультурна, а також компетентність у грамотному читанні та аналізі художніх текстів, критичному мисленні, творчості. Ці компетентності допомагають учням зрозуміти та оцінити світ літератури.

Одним з можливих нестандартних підходів до вивчення зарубіжної літератури може бути організація книжкового квесту, який можна провести у формі рухливої гри, під час якої учні відвідують різні станції, пов'язані з творами зарубіжних письменників. Наприклад, на першій станції можна провести вікторину, під час якої учні повинні визначити автора, назву та країну-походження твору. На другій станції учні можуть зайнятися ігровим читанням, де кожен учень читає вірш, а інші відгадують, який це вірш. На третій станції учні можуть дискутувати про головну ідею твору та намагатися знайти відповіді на питання, які стосуються моралі та практичного застосування цих ідей в житті. Цей підхід до вивчення зарубіжної літератури дає можливість учням розвивати свої мовленнєві та читацькі навички, а також допомагає поглиблювати їх знання про світову літературу. Такий нестандартний підхід до проведення уроків літератури може бути цікавим та захопливим для учнів і сприяти їх більш активному взаємодії з літературними творами.

Ще одним нестандартним підходом до вивчення зарубіжної літератури може бути проведення проєктних робіт, наприклад, складання книги вражень. Учні можуть обирати твір, який їм сподобався, і розповісти про нього у своїй роботі. Учні можуть створити ілюстрації до книги, написати рецензії на книгу та оформити книгу вражень у вигляді маленької книги або журналу. Крім того, можна провести віртуальну подорож до місць, де відбувається дія твору. Учні можуть вивчати культурні та історичні аспекти міста, його пам'ятки, музеї та галереї, пов'язані з твором. Такий підхід дає можливість учням поглиблювати свої знання про культуру та історію країн, про які йдеться у літературному творі, а також допомагає їм збільшити свою мотивацію до вивчення зарубіжної літератури. У цілому, нестандартні підходи до проведення уроків з зарубіжної літератури допомагають поглиблювати інтерес учнів до літературних творів, розвивати їх мовленнєві та читацькі навички, а також підвищувати їх культурологічну компетентність.

Вчителі можуть організовувати «літературний клуб», де учні будуть обговорювати свої враження від прочитаного твору, ділитися своїми висловлюваннями та думками про твір. Такі заняття можна проводити у формі дискусії, де учні будуть вести бесіду між собою та аналізувати літературний твір.

Для розвитку творчого потенціалу учнів можна використати ще одну нестандартну форму уроку. Це «літературні вечори», де учні матимуть можливість виступати з власними творами. Під час таких виступів учні презентують вірші, оповідання та есе, створені на основі прочитаних творів.

Цікавими для школярів будуть уроки, на яких використовуються мультимедійні засоби. Наприклад, відео та аудіо записи, фрагменти фільмів, що адаптовані з літературних творів, інтерактивні презентації та інше. Такі матеріали будуть корисними для учнів, які мають різні типи сприйняття інформації, і вони можуть допомогти збільшити мотивацію до вивчення зарубіжної літератури.

Отже, нестандартні підходи до проведення уроків зарубіжної літератури роблять процес навчання цікавішим та ефективнішим. Вони допоможуть учням

розвивати критичне мислення, підвищувати інтерес до вивчення зарубіжної літератури, розширити кругозір та заглибитися в зміст прочитаних творів. Крім того, використання нестандартних підходів може допомогти учителю залучити увагу учнів, підвищити їх мотивацію до вивчення та розвитку творчого потенціалу. Відмінною особливістю нестандартних уроків є те, що вони можуть стати стимулом для учнів до самостійного вивчення літературних творів, що є важливим аспектом формування читацької компетентності. Використання нестандартних підходів на уроках з зарубіжної літератури в середніх класах може стати ефективним інструментом для досягнення успіху в процесі навчання.

Список використаної літератури

1. Дмитренко К. А. Інноваційні методи викладання зарубіжної літератури. Б-ка журн. *Зарубіжна література в школі* (Основа). 2018.
2. Методика викладання зарубіжної літератури в школі Автор: Штейнбук Ф.М., 2018.
3. Ніколенко О. Storytelling як освітня технологія вивчення зарубіжної літератури. Всесвітня література в школах України. 2018.
4. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ, 2007. 144 с.
5. Сизоненко, Галина Олегівна. "Віртуальна екскурсія як один з методів вивчення зарубіжної літератури в сучасній школі." Editorial board (2020): 502.

О. Довгань

*Науковий керівник: Н. Горобченко,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри германської філології та
зарубіжної літератури*

Особливості використання моделі онлайн навчання зарубіжної літератури в умовах НУШ

Невпинний розвиток дистанційного навчання зумовлений викликами сьогодення: карантинні обмеження під час пандемії та воєнний стан в Україні зумовили таке навчання як єдино можливий формат протягом тривалого часу.

Датою започаткування онлайн навчання в Україні прийнято вважати 21 січня 2004 року, коли наказом № 40 Міністерства освіти і науки України було

затверджено «Положення про дистанційне навчання» [1]. Нині порядок організації та запровадження дистанційного навчання зазначено Положенням про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 08.09.2020 № 1115 [2].

Важливою сходинкою в реформуванні української освіти стало втілення Державного стандарту базової середньої освіти, який розроблено відповідно до Концепції Нової української школи. Попри складні умови, в яких перебуває Україна, інноваційна та дослідницька діяльність в освіті не зупиняється, тому, відповідно, започатковуються нові ідеї, форми навчання та моделі їх впровадження [3].

Модель онлайн навчання може бути ефективним інструментом для викладання зарубіжної літератури в умовах Нової української школи (НУШ), яка передбачає впровадження нових підходів до навчання та виховання дітей. НУШ внесла низку змін у традиційну освітню систему, зокрема більший акцент на активне навчання, критичне мислення та цифрові технології. Ці зміни створюють як виклики, так і можливості для використання онлайн-моделі вивчення німецької мови в новій українській школі. Модель онлайн навчання зарубіжної літератури в умовах Нової української школи (НУШ) може включати такі особливості:

- Адаптація до освітніх стандартів НУШ: слід дотримуватись вимог та стандартів, які мають діяти відповідно до НУШ. Тому, така модель навчання зарубіжної літератури повинна бути адаптована до всіх вимог, щоб забезпечити максимальний ефект навчання.

- Використання інтерактивних технологій: онлайн навчання може бути більш ефективним, якщо використовувати інтерактивні технології, такі як відео-уроки, онлайн-ігри та інтерактивні вправи. Це дозволить учням більш активно залучатися до навчального процесу.

- Орієнтація на індивідуальне навчання: кожен учень має свої власні особливості та темпи навчання, модель онлайн навчання зарубіжної літератури в умовах НУШ повинна бути орієнтована на індивідуальне навчання.

Наприклад, додаткові завдання, вправи та тестування можуть бути включені в програму навчання, щоб учні мали можливість більш глибоко занурюватися в навчальний матеріал.

- Підтримка вчителя: варто розуміти, що онлайн навчання не може замінити традиційну освіту повністю. Тому, модель онлайн навчання зарубіжної літератури в умовах НУШ повинна забезпечувати підтримку вчителя, який може надавати індивідуальну допомогу учням, пояснювати навчальний матеріал, ставити додаткові завдання та відповідати на запитання студентів. Також, вчителю необхідно мати доступ до інформації про прогрес студентів, щоб зможти забезпечити індивідуальну підтримку та коригувати навчальний процес за потребою.

- Розширення культурної свідомості: дана модель навчання зарубіжної літератури в умовах НУШ може бути використана для розширення культурної свідомості учнів. Наприклад, діти можуть вивчати літературу з різних країн та культур, дізнаватися про історію та культурні особливості різних народів та цінностей.

- Використання інтерактивних ресурсів: Інтерактивні ресурси можуть бути використані для залучення студентів до навчального процесу. Наприклад, відео-уроки, зображення, аудіо записи та інші ресурси можуть бути використані для пояснення складних понять та забезпечення інтерактивного досвіду.

- Забезпечення доступності: варто забезпечити доступність моделі онлайн навчання зарубіжної літератури в умовах НУШ для всіх учнів, незалежно від їх місця проживання та можливостей. Тому, модель повинна бути доступною онлайн та мати можливість працювати на різних пристроях та платформах.

Загалом онлайн-модель вивчення зарубіжної літератури може сприяти досягненню цілей нової української школи, надаючи учням персоналізований та інтерактивний досвід навчання, доступ до цифрових технологій та можливості розвивати свої комунікативні навички. Однак важливо переконатися, що модель узгоджується з навчальною програмою та вимогами до оцінювання нової української школи, а учні мають необхідні технологічні та

мовні навички для ефективного використання моделі.

Список використаної літератури

1. Про затвердження Положення про дистанційне навчання : Наказ; МОН України від 21.01.2004 № 40 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0464-04>
2. Деякі питання організації дистанційного навчання : Наказ; МОН України від 08.09.2020 № 1115 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0941-20>
3. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність: Науково-методичний збірник/ за загальною ред. С. М. Шкарлета. Київ-Чернівці «Букрек». 2022. 140 с.

Д. Ченіга

*Науковий керівник: Т. Ващенко
викладач кафедри германської
філології та зарубіжної
літератури*

Особливості використання краєзнавчого матеріалу на уроках зарубіжної літератури

Краєзнавчий матеріал, що використовується у вивченні зарубіжної літератури, сприяє збільшенню зацікавлення учнів, спонукає до роздумів і самостійних пошуків. Шляхи і методи вивчення історії рідного краю різноманітні. Комплекс шляхів, прийомів і методів вивчення історії рідного краю, що використовуються педагогом і учнями, залежить, природно, від віку школярів, рівня їх підготовки, цілі заняття, завдання роботи, що ведеться.

Так, у заняттях зі старшокласниками поєднуються лекції вчителя, уроків-екскурсії до музеїв, їх самостійна робота з книгою і документом, семінари і практикуми з широкою організацією діалогічного навчання. Саме вивчення краєзнавчого матеріалу (внаслідок його доступності, безпосередньої

близькості до учнів) містить великі можливості для групових досліджень, диспутів, дискусій.

Шкільний курс зарубіжної літератури є важливою складовою гуманітарної освіти сучасного школяра, метою якого є залучення учнів до світової літературної скарбниці, а через неї до фундаментальних цінностей культури. У процесі викладання предмету вчитель зарубіжної літератури має враховувати матеріал, який сприятиме розкриттю співучасті українців у творенні світової цивілізації та світової культури, зокрема літератури.

Для методично обґрунтованої літературно-краєзнавчої роботи зі старшокласниками в процесі вивчення зарубіжної літератури в спеціалізованій школі необхідно з'ясувати, які питання зазначеної діяльності досліджуються в методиці викладання літератури – зарубіжної, української, які з них прийнятні, а які потребують вирішення в аспектах окресленої проблеми. З цією метою було проаналізовано низку праць, у яких більшою чи меншою мірою розкриваються методичні підходи до шкільної літературної краєзнавчої діяльності.

У дослідженні зв'язків зарубіжних письменників з Україною в аспекті літературно-краєзнавчої діяльності старшокласників спеціалізованої школи під час вивчення зарубіжної літератури виділено такі напрямки:

I. Життєвий і творчий шлях, твори зарубіжних письменників, які мали безпосередній зв'язок з Україною, а також літературно-краєзнавчі пам'ятки, присвячені митцям, які:

1) народилися і жили в Україні, але з об'єктивних причин їх творчість належить до інших літератур – російської, єврейської, австрійської тощо (Шолом-Алейхем, П. Целан);

2) перебували чи проживали в Україні, що відображено в їхній творчості (А. Міцкевич, Р. М. Рільке, В. Короленко та ін.);

3) Україна мала вплив не так на творчий, як на життєвий шлях (О. де Бальзак та ін.).

II. Біографія та творчість зарубіжних митців, опосередковано пов'язаних з Україною:

1) Україна (українська тематика, персонажі, фольклор) знайшла відображення в їх творчості (Дж. Байрон, П. Меріме та ін.);

2) Мали особисті та ділові стосунки з українцями, діячами української культури, перебуваючи за межами нашої країни (Й. Гете, Гі де Мопассан та ін.).

III. Відображення українського національного колориту (історичних подій, явищ, фактів, відомих особистостей, культури, світогляду, традицій, побуту, мови тощо) у зарубіжних культурологічних творах та інших матеріалах зарубіжних письменників.

Джерелами літературної краєзнавчої діяльності старшокласників у процесі вивчення шкільного курсу зарубіжної літератури є:

- творчі джерела – рукописні матеріали письменника;
- епістолярна література: щоденники митця, записні книжки, листи, листування тощо;
- періодичні видання;
- архівні матеріали;
- фотоматеріали та інші, що стосуються письменника та його творчості;
- краєзнавчі матеріали, пов'язані з певною історичною епохою, пов'язані з письменником чи його творчістю (спогади та свідчення очевидців, музейні матеріали, описи тощо);
- літературні та історичні пам'ятки, бібліотечні фонди;
- літературно-історичні ресурси мережі Інтернет (каталоги, літературно-історичні бази даних, електронні бібліотеки, періодичні видання, форуми та конкурси);
- навчальні комп'ютерні програми із зарубіжної літератури та інших предметів, що містять краєзнавчу інформацію.

Таким чином, можна вважати за необхідне визначити одним із важливих напрямів літературно-краєзнавчої діяльності учнів у процесі вивчення зарубіжної літератури в спеціалізованій школі роботу (пояснення, коментування, дослідження, уточнення) з національно-культурними компонентами спілкування в художніх творах зарубіжних письменників та інших матеріалах про них.

Список використаної літератури

1. Ісаєва О. О. Сучасні технології навчання у процесі викладання зарубіжної літератури. *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України.* – 2003. – № 3. – С. 37–38.
2. Ісаєва О. О. Теорія і технологія розвитку читацької діяльності старшокласників у процесі вивчення зарубіжної літератури : монографія. К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2003. – 380 с.
3. Кирилюк З. В. Зарубіжна література. Античність. Середньовіччя. Відродження. Бароко. Класицизм. Тернопіль : Астон, 2002. 259 с.

К. Яремова

*Науковий керівник: Т. Ващенко
викладач кафедри германської
філології та зарубіжної
літератури*

Особливості використання сучасних прийомів вивчення ліричних творів в ЗЗСО

У сучасному світі особливо актуальним є вивчення зарубіжної літератури, яка посідає важливе місце в культурному успадкуванні людства. Особливе значення має вивчення ліричних творів, які відображають почуття, емоції та настрої автора, передають його світогляд та внутрішній духовний стан.

Навчання зарубіжної літератури на основному етапі в ЗЗСО має на меті формування культурної компетентності учнів, що передбачає знання культури та літератури різних народів, а також уміння сприймати, розуміти та аналізувати літературні твори різних жанрів і напрямків [1]. Вимоги до викладання та організації навчального процесу зарубіжної літератури на основному етапі в ЗЗСО зазначають, що в процесі навчання повинні здійснюватися розуміння та оцінка змісту творів, вивчення історичних та культурних контекстів їх створення, використання сучасних педагогічних технологій та інтерактивних методів навчання (використання відео- та аудіоматеріалів, взаємодія з інтернет-

ресурсами, проектна діяльність тощо) [2].

Лірика - це один з найпоширеніших літературних жанрів, який відображає почуття та емоції автора. Цей жанр є важливою складовою зарубіжної літератури, і вивчення ліричних творів на уроках зарубіжної літератури в ЗЗСО має свої особливості [3].

Одна з особливостей полягає в тому, що вивчення лірики має сприяти розвитку емоційної та соціальної компетентності учнів, адже цей жанр дозволяє краще розуміти почуття та емоції інших людей, розвиває емпатію та здатність до співпереживання.

Також важливо звернути увагу на вивчення культурної та історичної спадщини, пов'язаної з лірикою, зокрема, національної традиції письма та літературних шкіл. Вивчення ліричних творів допомагає учням краще зрозуміти культурний контекст, в якому творилися ці твори.

Ще однією важливою особливістю є звернення уваги на мовну сторону лірики. Ліричні тексти мають свої особливості у використанні мовних засобів, таких як рими, асонанси, повтори тощо, що вимагає від учнів певного рівня мовної компетенції.

Крім того, вивчення лірики має сприяти розвитку критичного мислення учнів, адже цей жанр містить багато символів та метафор, які потребують аналізу та інтерпретації. Вивчення ліричних творів має стимулювати учнів до пошуку різних способів трактування творів, їхнього осмислення та аналізу [4].

Слід звернути увагу на використання різних методів та підходів до вивчення лірики на уроках зарубіжної літератури.

До таких прийомів можна віднести:

1. Метод проєктів. Учні вивчають ліричні твори в контексті різних проєктів, наприклад, створення власної збірки поезій, виготовлення відеопрезентації тощо. Цей метод дозволяє розвивати творчий підхід до навчання та розширювати кругозір учнів.
2. Метод групової роботи. Учні працюють у групах, де кожен з них має свою роль та відповідальність за вивчення твору та підготовку доповіді. Цей метод сприяє розвитку комунікативних та організаційних навичок учнів.

3. Метод імпровізації. Учні створюють власні твори на основі ліричного жанру, використовуючи різні мовні засоби та композиційні прийоми. Цей метод сприяє розвитку творчого потенціалу та вміння емоційно виражати свої думки та почуття [5].

Сучасні методи та педагогічні підходи до аналізу ліричних творів полягають у використанні інтерактивних методів та технологій, які сприяють розвитку критичного мислення та літературної компетентності учнів [6]. До таких прийомів належать:

1. Метод семантичного аналізу. Учні досліджують мовні засоби, що використовуються у творі, та аналізують їхню семантику та стилістичне значення.

2. Метод порівняння. Учні порівнюють ліричні твори різних авторів та епох, виявляють спільні та відмінні риси, аналізують їхній вплив на культуру та літературу.

3. Метод інтерпретації. Учні розглядають твір як складний символічний текст, що відображає почуття та емоції автора. Вони аналізують образи, метафори та інші символи, що допомагають краще зрозуміти суть твору.

4. Метод «асоціативна карта». Учні створюють карти асоціацій на основі ліричного твору, які допомагають краще зрозуміти його зміст та символіку.

Важливим є використання сучасних технологій та інтерактивних засобів, таких як відео та аудіо записи, вебсайти, інтерактивні дошки, що дозволяють краще ілюструвати та візуалізувати твори ліричного жанру [7].

Таким чином доходимо висновку, що вивчення лірики на уроках зарубіжної літератури є важливою складовою навчального процесу в ЗЗСО. Для ефективного вивчення ліричних творів необхідно використовувати сучасні підходи та методи, які сприяють розвитку творчого мислення, емоційної та літературної компетентності учнів. Організація навчального процесу повинна відповідати вимогам державних стандартів та програм зарубіжної літератури на основному етапі в ЗЗСО. Важливо звертати увагу на мовну та культурну спадщину лірики, а також розвивати критичне мислення учнів, сприяючи їхньому розумінню та інтерпретації літературних творів. Всі ці аспекти

дозволять підвищити якість навчання зарубіжної літератури на основному етапі в ЗЗСО та сприятимуть розвитку творчого та емоційного потенціалу учнів.

Список використаної літератури

1. Стойкова В. В. Підготовка керівників загальноосвітніх навчальних закладів у післядипломній освіті до організації мережевого профільного навчання старшокласників : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2017.
2. Маркусь І. С. Формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій мультимедійними засобами : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2022.
3. Білоус, П. В. Вступ до літературознавства. Теорія літератури. Психологія літературної творчості : підручник. Житомир, 2009.
4. Павлова, А. О. Формування естетичних почуттів молодших школярів при опрацюванні ліричних віршів : Кваліфікаційна робота здобувача освітнього ступеня магістр спеціальності 013 Початкова освіта. Позашкільна освіта / Кер.: канд.пед.наук, доц. Пенькова С.Д. Ізмаїл, 2022.
5. Гричаник Н. І. Методика навчання майбутніх учителів зарубіжної літератури шкільного аналізу епічних творів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2020. 363 с.
6. Шарова Т. М., Землянська А. В., Копейцева Л. П., Шаров С. В. Педагогічна інноватика: досвід та перспективи Нової української школи. Розділ 9. Використання інтерактивних методик та інформаційно-комунікаційних технологій на уроках літератури. Мелітополь, 2019. 232-256 с.
7. Бессараб А. О. Соціальнокомунікаційні заходи PocketBook щодо популяризації читання книг в Україні. *Наукові записки Української академії друкарства*. Серія : Соціальні комунікації. 2015. № 2. С. 7–17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzck_2015_2_3.

А. Бездітко

*Науковий керівник: Т. Ващенко
викладач кафедри германської
філології та зарубіжної
літератури*

Теоретичні засади лінгвосоціокультурної компетентності учнів нової української школи

З позицій міжкультурної освіти лінгвосоціокультурна компетентність є однією з ключових компетентностей людини нової формації, яка живе в культурно інтегрованому просторі світу майбутнього. Її визначають як загальне розуміння учнями визначальних характеристик культур світу, проникнення у сутність їх подібностей і відмінностей, знання та емпатичне сприйняття учнями різноманітних картин світу, усвідомлення цінності та неповторності кожної культури.

Формування лінгвосоціокультурної компетентності учнів може бути здійснено різними способами – як традиційними, так і новітніми. Головна мета Нової української школи (НУШ) – створити школу, в якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, а й уміння застосовувати відповідні компетентності у повсякденному житті.

Компетентнісний підхід, покладений в основу Концепції Нової української школи, полягає у підготовці учнів до сучасного життя та майбутньої діяльності, у цілеспрямованому формуванні в них ключових і предметних компетентностей. Компетентнісний підхід докорінно змінює освітню роль учня – реципієнт (отримувач інформації) стає активним учасником освітнього процесу, суб'єктом навчальної діяльності, який здобуває, контролює, обробляє та використовує інформацію. За допомогою індивідуальних зусиль і творчого пошуку учень обирає власну траєкторію не лише в певній сфері, а й у житті. Компетентний підхід дає змогу сформувати творчу та активну особистість із вільною свідомістю, прагненням до постійної самоосвіти, до нових вершин у різних видах діяльності [3].

Поняття лінгвосоціокультурної компетентності є досить новим у

педагогіці. Деякі дослідники під лінгвосоціокультурною компетенцією розуміють систему лінгвістичних та позамовних знань (знання, норми вербальної та невербальної поведінки носіїв мови залежно від умов соціальної взаємодії), мовленнєвих умінь (оперування культурно маркованими лексичними та фонетичними одиницями) і навичок (розуміння / продукування мовлення, віднесення до мовних одиниць тієї ж інформації, що й носії мови; дотримання норм вербальної та невербальної мовленнєвої поведінки залежно від умов соціальної взаємодії), які забезпечують здатність особистості брати участь у міжкультурній комунікації [2].

Н. Божко лінгвосоціокультурну компетентність розглядає як комплексну систему знань, умінь і навичок, необхідних для досягнення ефективності міжкультурної комунікації, вона охоплює мовні та позамовні чинники комунікативної взаємодії, акцентує увагу на контрасті мов і культур різних народів, на розвиток певних якостей особистості, які сприяють здійсненню міжкультурної комунікації. Дослідниця відзначає, що мовна та соціокультурна компетентність – це складне та багатокомпонентне явище, основними компонентами якого є лінгвістична, соціокультурна, культурно-мовна, соціальна, лінгвокультурологічна, соціолінгвістична компетентності та країнознавча компетентність. Важливим фактором формування комунікативної компетентності особистості, підготовленої до міжкультурної комунікації, є розвинена мовна та соціокультурна компетенції [1, с. 178].

У Програмі із зарубіжної літератури поняття «лінгвосоціокультурна компетентність не вживається, натомість виокремлюється компетентність «Обізнаність та самовираження у сфері культури». Вона передбачає:

1. Здатність: сприймати літературні твори в контексті сучасної культури; аналізувати та інтерпретувати літературні твори зарубіжних авторів з точки зору національної культури та загальнолюдських цінностей; демонструвати взаємодію літератури з іншими видами мистецтва, порівнювати художні тексти з їх втіленням у живописі, кіно, музиці тощо; використовувати українську мову як державну для духовного, культурного та національного самовираження, дотримуватись норм української літературної мови та

мовленнєвого етикету, що є виявом загальної культури людини; створювати власні різножанрові тексти з використанням відповідних творчо-виражальних засобів.

2. *Ставлення*: любов до літератури та мистецтва як частини людської цивілізації; потреба в читанні літературних творів для естетичного задоволення та осмислення прочитаного; відкритість до міжкультурної комунікації; постійний інтерес до світової культурної спадщини.

3. *Навчальні ресурси*: твори різних видів мистецтва; мистецькі проєкти; сайти музеїв світу [4, с. 10-11].

Отже, відповідно до аналізу наукових праць та Програми із зарубіжної літератури, можемо вказати, що лінгвосоціокультурна компетентність – це інтегративне утворення, яке включає:

- країнознавчі, лінгвокраїнознавчі, соціолінгвістичні знання;
- вміння та навички співвідносити мовні засоби з метою та умовами спілкування;
- вміння організувати мовленнєве спілкування відповідно до соціальних норм поведінки, прийнятих у носіїв мови;
- вміння використовувати мовні засоби відповідно до національно обумовлених особливостей їх вживання.

Таким чином, формування лінгвосоціокультурної компетентності передбачає включення учнів у міжкультурне спілкування, що моделюється, зокрема, на уроках зарубіжної літератури.

Підсумовуючи вищевикладене, стверджуємо, що лінгвосоціокультурна компетентність є важливим механізмом ефективної міжкультурної комунікації, охоплює мовні та позамовні чинники комунікативної взаємодії, орієнтує на контрастність мов і культур різних народів, на розвиток певних особисті якості, які допомагають здійснювати міжкультурну комунікацію. Мовна та соціокультурна компетентності є невід'ємною передумовою формування комунікативної та літературознавчої компетентності особистості, підготовленої до міжкультурної комунікації.

Список використаної літератури

1. Божко Н. Розвиток лінгвосоціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови. *Scientific practice: modern and classical research methods*. Volume 2. 2021. С. 175–178.
2. Гришкова Р.О. Структура та функції іншомовної соціокультурної компетенції з позиції фахової підготовки студентів. URL: http://www.nbuu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npchdu/Pedagogics/2006_37/37-22.pdf
3. Нова українська школа. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
4. ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА 10 – 11 класи. Рівень стандарту. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.zarubizhna.literatura-10-11-standart.pdf>

Є. Бурля

*Науковий керівник: Т. Ващенко
викладач кафедри германської
філології та зарубіжної
літератури*

Особливості вивчення теоретико-літературних понять на основному етапі навчання у ЗЗСО

Формування теоретико-літературних понять є важливим етапом навчання у загальноосвітніх школах, що дозволяє учням засвоїти ключові теоретичні поняття, що можуть використовуватись в різних предметах і розвивати їхнє критичне та аналітичне мислення. Роль вчителя в цьому процесі полягає в тому, щоб пояснити учням теоретичні поняття, дати приклади їх вживання в творах літератури та мотивувати креативне використання понять у власних творах та проектах, творчих завданнях. Відповідно до цієї ролі вчителя, формування теоретико-літературних понять має допомогти учням розуміти складні теоретичні концепти та використовувати їх у практичних завданнях. Для успішного формування теоретико-літературних понять учнів необхідно використовувати комплексний підхід, що включає в себе різні методи навчання,

такі як: евристичні, проблемні, проектні, технології критичного мислення.

Аналіз теоретичних підходів до зазначеної проблеми дозволяє стверджувати, що теоретико-літературні поняття – це ключові поняття, що допомагають розуміти літературу та літературний процес. Вони відображають спосіб уявлення та розуміння літератури, її ціннісні орієнтації, тематику, жанрові форми, літературні школи та напрями та течії.

Теорія літератури нараховує чотири головних розділів: «Художня література як форма суспільної свідомості», «Художній твір» (підрозділи – «Композиція», «Художні засоби мови», «Віршування»), «Літературні роди й види» (підрозділи – «Епос», «Лірика», «Драма») та «Літературний процес» [1]. Протягом вивчення зарубіжної літератури на основному етапі навчання у закладах загальної середньої освіти учні ознайомлюються з поняттями розділів теорії літератури, використовуючи різноманітні прийоми та методів, що забезпечують продуктивне засвоєння знань.

Триетапний процес засвоєння кожного теоретико-літературного поняття є провідним положенням у сучасній методиці вивчення зарубіжної літератури. Цей процес складається з трьох етапів: підготовчого, основного та закріплюючого. Кожен з цих етапів відіграє важливу роль у формуванні та засвоєнні теоретико-літературного поняття учнями [1].

1. Підготовчий етап. На підготовчому етапі вчителі повинні забезпечити учням необхідну теоретичну базу, яка буде потрібна для подальшої роботи з теоретико-літературним поняттям. Учні повинні отримати загальне уявлення про поняття та його значення у літературі, а також про його основні характеристики. В цьому етапі використовуються методи, такі як лекції, дискусії, перегляд відео- та аудіоматеріалів, практичні вправи .

2. Основний етап. На основному етапі учні більш детально знайомляться з теоретико-літературним поняттям. Вони повинні зрозуміти, як саме це поняття використовується в літературі та як воно пов'язане з іншими поняттями. Учні повинні також мати можливість застосовувати це поняття на прикладах, що допоможе їм краще засвоїти теоретичний матеріал. На цьому етапі використовуються різноманітні методи та прийоми, такі як робота з

текстами, аналіз літературних творів, практичні вправи, ігрові форми та навіть проектна діяльність.

3. Етап контролю й узагальнення. На третьому етапі студенти перевіряють засвоєння нового теоретико-літературного поняття. Це може бути здійснено за допомогою різних видів діяльності, наприклад: тестування, під час якого студенти відповідають на запитання, пов'язані з новими поняттями; дискусії, під час яких студенти обговорюють різні погляди на поняття і використовують їх у контексті аналізу певного твору; написання творчих робіт, таких як есе або рецензії, створення презентацій, проведення досліджень де студенти мають застосувати засвоєні теоретико-літературні поняття безпосередньо до аналізу тексту. На цьому етапі важливо, щоб студенти виявили своє розуміння поняття і могли застосувати його до різних творів. Також на цьому етапі може бути проведений узагальнюючий урок, під час якого викладач може підбити підсумки засвоєння нового поняття [1].

Одним з найважливіших методів викладання зарубіжної літератури є аналіз художніх творів. При цьому аналізуються не тільки структура твору, його жанр та композиція, але й літературні прийоми та засоби, що використовуються автором для досягнення певної мети. Аналіз допомагає учням зрозуміти зміст твору, композиційні особливості, відчутти та оцінити його естетичну цінність, а також допомагає у розвитку критичного мислення.

Ще одним методом є порівняння творів різних авторів, що дозволяє порівняти різні літературні напрями, тематики та стилі, проаналізувати спільні та відмінні риси творів.

У процесі вивчення зарубіжної літератури можна використовувати інтерактивні методи: дискусії, дебати, групові дискусії, проектну діяльність тощо. Ці методи дозволяють учням активно долучатись до процесу вивчення, сприяють розвитку комунікативних та соціальних навичок, та використання теоретико-літературних понять, а також виховують у них вміння працювати в команді та приймати досвід інших [2].

До інших методів формування теоретико-літературних понять належать рольові ігри, написання літературних творів або створення проектів

(презентацій, аудіо- або відеоматеріалів), тобто творчі роботи, використання інтернет-ресурсів та інтерактивних технологій: онлайн завдання, бібліотеки, сайти та інші матеріали, інтерактивні дошки.

Також важливо підтримувати зацікавлення учнів у вивченні зарубіжної літератури, наприклад, шляхом використання сучасних технологій та методів навчання, залучення до віртуальних книжкових клубів, дискусійних груп, які будуть близькими до інтересів учнів та загалом сучасного світу. Це допоможе підвищити мотивацію учнів до вивчення зарубіжної літератури та забезпечити більш якісне та продуктивне засвоєння знань та навичок [3].

Емпіричне дослідження введення та використання теоретико-літературних понять складається з двох етапів. Метою першого етапу – підібрати відповідні матеріали, аби сприйняття учнями теоретико-літературних понять було продуктивним та цікавим. На основі цього було використано інтернет-джерела, ігри та текст твору «Золотий жук» Е. По, за якими проводився другий етап. Метою другого етапу експерименту є використання методів, форм та прийомів для введення теоретико-літературних понять на уроці зарубіжної літератури для учнів сьомого класу.

Аналіз створеного уроку дозволяє визначити важливість введення теоретико-літературних понять для школярів. Без використання понять *детектив*, *символ*, *оповідач і розповідач*, *образ*, *точка зору*, учні не були б спроможні повною мірою проаналізувати текст твору, зрозуміти його жанрові особливості, символи, що використані у творі та охарактеризувати образи твору. Понад те, незнання теоретико-літературних понять блокувало б комунікацію між учнем та автором, учнем та вчителем та учнями один з одним.

Слід зауважити, що існує закономірний зв'язок між знанням теоретико-літературних понять та вмінням аналізувати твори, вільно висловлювати свою думку, уміти обґрунтовувати її, використовуючи теоретико-літературні поняття.

Отже, використання форм, методів та прийомів для навчання теоретико-літературних понять на основному етапі навчання у загальноосвітніх закладах середньої освіти може позитивно впливати на рівень їх засвоєння та сприяти

підвищенню якості освіти.

Вивчення теоретико-літературних понять на основному етапі навчання у загальноосвітніх закладах середньої освіти може позитивно впливати на рівень їх засвоєння учнями та сприяти підвищенню якості освіти.

Список використаної літератури

1. . Лілік О. Теоретичні і методичні засади формування готовності майбутніх учителів літератури до роботи з теоретико-літературними поняттями: монографія. К. : Чернігів – «Десна Поліграф», 2017.
2. Орлова В. Методика навчання зарубіжної літератури: навчально-методичний посібник. К. : Полтава, 2021 109 с.
3. Пометун О., Л. Пироженко Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук. - метод. посібн. К. : Видавництво А.С.К., 2003. 192 с.

В. Герасимович

*Науковий керівник: О. Прищепя
кандидат філологічних наук, доцент
кафедри германської філології та
зарубіжної літератури*

Приєм «фішбоун» як інноваційний метод навчання на уроках зарубіжної літератури

Необхідність підвищення ефективності навчання є однією з головних передумов формування позитивної творчої особистості, здатної орієнтуватися в сучасних інформаційних просторах, проводити самоосвітню діяльність, формулювати, висловлювати й аргументувати власну думку. В сучасній методиці панує думка, що застосування інноваційних діаграмних методів роботи в класі під час уроку здатне значно підсилити результативність навчання.

Інтеграція України до міжнародного співтовариства вимагає достатньої ерудиції в сучасній культурі. Зарубіжну літературу визначено як один із

ключових навчальних предметів, який дозволяє дізнатися про історію та культуру різних країн [1, с. 257]. Знання світової літератури завжди було ознакою високої культури та освіти. Важливим завданням сучасного вчителя є виховання в учнів інтересу до літератури як одного із чинників всебічного розвитку особистості, зокрема духовності, емоційного інтелекту учнів, творчості та розуміння законів естетики. Тому використання літератури як засобу спілкування для самовдосконалення є вагомим чинником, що надає безліч можливостей для подальшого зростання індивідуальності.

Аналіз наукової літератури з теми дослідження показав, що більшість дослідників розуміють сучасні методи та прийоми на уроках зарубіжної літератури як підходи до викладання літератури, які використовують новітні технології та інтерактивні методи навчання. Ці методи можуть включати в себе використання інтерактивних дошок, комп'ютерних програм та інтернет-ресурсів для створення візуально привабливих та динамічних уроків, а також активне залучення учнів до дискусій, розв'язання задач та творчих завдань для поглиблення їх розуміння та аналізу літературних творів. Основна мета таких підходів полягає у тому, щоб зробити навчання більш цікавим та захоплюючим для учнів та сприяти розвитку їх критичного мислення, творчих здібностей та літературної компетенції.

Одним із інноваційних методів викладання зарубіжної літератури сучасна методика визнає діаграмний прийом «фішбоун», також відомий як діаграма Ісікави. Нам вдалося визначити, що його застосування є ефективним інструментом для аналізу проблеми та пошуку шляхів її вирішення. Його можна успішно використовувати для покращення якості навчального процесу [2]. Для цього потрібно виконати такі кроки:

- визначити основну проблему в навчальному процесі, яку потрібно вирішити;
- створити діаграму «фішбоун», в якій головний розділ буде відображати проблему, а рибки будуть представляти різні аспекти цієї проблеми;
- провести аналіз кожної з рибок, ідентифікувати основні причини

проблеми та визначити можливі шляхи їх вирішення;

- розробити план дій для вирішення проблеми на основі знайдених рішень та рекомендацій;

- впровадити запропоновані заходи та перевірити їх ефективність [3].

Наприклад, якщо основною проблемою є погана успішність учнів на заняттях, то рибки можуть включати такі аспекти: недостатні знання викладачів, неефективні методи навчання, низький інтерес до предмету, недостатнє використання технологій тощо. Після аналізу кожної з рибок можна визначити конкретні кроки для покращення навчального процесу, наприклад, організацію додаткових тренінгів для викладачів, впровадження інтерактивних методів навчання, проведення тематичних заходів для стимулювання інтересу до предмету тощо.

Отже, діаграмний прийом «фішбоун» може бути корисним інструментом для вирішення проблем у навчальному процесі та покращення його якості. Цей прийом дозволяє системно проаналізувати причини проблеми, визначити ключові фактори, які впливають на неї, і розробити ефективні стратегії для її вирішення. Застосування цього прийому може допомогти підвищити ефективність комунікації між викладачами та учнями, адже цей метод вимагає від них активної участі та допомагає залучати до дискусії всіх учнів класу, робить процес навчання більш доступним і зрозумілим, допомагає учням краще зрозуміти матеріал, а викладачам знаходити ефективні методи навчання.

Метод «фішбоун» може бути також корисним для вивчення літератури в середній школі та формування комунікативних навичок учнів, зокрема навичок описувати явище, особу чи предмет [4], бачити логічні зв'язки між різними явищами, причини та наслідки проблеми, зв'язок між різними аспектами твору. За допомогою цього методу вчителі можуть провести детальний аналіз теми, головних ідей та характерів літературного твору. Застосування діаграмного прийому "фішбоун" дозволяє учням описувати та аналізувати різноманітні аспекти твору, такі як діяльність персонажів, проблеми, конфлікти, настрої тощо. Такий підхід до вивчення літератури може допомогти учням збільшувати

словниковий запас та розвивати свої навички критичного мислення.

Серед недоліків цього методу затрати часу (створення діаграм може займати багато часу та вимагати від учнів великої кількості зусиль), поверховий аналіз проблеми (діаграмний метод фішбоун не забезпечує достатньо глибокого аналізу та розуміння тексту. Учні можуть зосередитися на структурі та деталях діаграми, замість того, щоб зосередитися на глибшому розумінні твору), непридатність для аналізу поетичного тексту та драматичних творів (у таких випадках, більш ефективним методом може бути групова дискусія, аналіз тексту частинами або інші методи, які дозволяють більш глибоко розуміти літературні твори).

Метод "фішбоун" є корисним для пошкваллення навчального процесу, урізноманітнення методики викладання літератури, залучення учнів до активної участі в процесі навчання та забезпечення більш ефективної комунікації між викладачами та учнями.

Список використаних джерел та літератури

1. Закон України Про внесення змін до Закону України «Про культуру» щодо визначення поняття «креативні індустрії» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 34, ст. 257.
2. Thomas J. Lasley II, D. S. (2006, January/February vol.57). A Systemic Approach to Enhancing Teacher Quality, The Ohio Model. Journal of Teacher Education, pp. 13-21.
3. Encyclopædia Britannica. (2015). test of teaching knowledge (ТТК). Encyclopædia Britannica Ultimate Reference Suite. Chicago: Encyclopædia Britannica.
4. Danielson, C. (2007). Enhancing professional practice: A framework for teaching, 2nd ed. Alexandria, VA: ASCD.

Л. Кроль

*Науковий керівник: Т. Ващенко
викладач кафедри германської
філології та зарубіжної
літератури*

Лінгвокультурологічний аспект вивчення літературного твору зарубіжної літератури

В умовах сьогодення необхідно вивчати та розуміти культури інших народів, їхні традиції, ставлення до проблем. Тому надзвичайно важливо поглиблювати знання учнів про мову та культуру інших народів, розвивати критичне мислення, творчу уяву та комунікативні навички.

На уроках зарубіжної літератури слід приділяти достатньо уваги лінгвокультурологічному аспекту при вивченні твору, адже саме такий аспект необхідний для розуміння та вивчення культури й традицій певного народу.

Аналіз теоретичних підходів до зазначеної проблеми дозволяє стверджувати, що лінгвокультурологічний аспект вивчення літературного твору зарубіжної літератури – це предмет, що досліджує зв'язок між мовою та культурою в процесі аналізу літературних творів зарубіжних авторів. Він заснований на уявленнях про мову як відображення культурних цінностей, норм, стереотипів та звичаїв народу, з якого цей текст походить.

Важливу роль у вивченні лінгвокультурологічного аспекту літературного твору відіграли праці М. І. Степаненко, В. В. Марченко та Н. І. Кобринської, які досліджували взаємодію мови та культури в літературних творах різних країн та епох. Науковці розглядали вплив культурних норм, цінностей, традицій, звичаїв та інших аспектів культури на мовну структуру, стиль, смисловий зміст та інші аспекти літературного тексту. Таким чином, мова і культура постають у тісному взаємозв'язку, а учень має розуміти, як цей взаємозв'язок відображається в літературних творах різних народів та епох.

Проаналізувавши форми, методи та прийоми лінгвокультурологічного вивчення твору зарубіжної літератури, доходимо висновку, що цей підхід передбачає комплексний аналіз літературного твору. Основні форми вивчення

включають ретельне дослідження мовних особливостей твору: граматику, лексику, стиль, а також аналіз культурних та історичних контекстів, що вплинули на твір та його автора.

Усі ці форми, методи та прийоми лінгвокультурологічного вивчення твору зарубіжної літератури сприяють кращому розумінню та оцінці твору в контексті культурного та мовного середовища, з якого він виник. Основними етапами лінгвокультурологічного аналізу тексту є:

- вивчення контексту твору, включно з аналізом історичного, соціального та культурного контексту, в якому був написаний текст;
- аналіз мовного матеріалу, включно з вивченням лексики, граматичних конструкцій та стилістичних засобів, використаних у тексті, що допомагає розуміти культурні та історичні зв'язки між мовними явищами;
- виявлення культурних елементів у тексті: звичаї, традиції, обряди, символіка та інші, що допомагає розкрити культурний контекст твору;
- дослідження міжкультурної комунікації, включаючи аналіз способів взаємодії між культурами та інтерпретації тексту в різних культурах;
- аналіз інтертекстуальності, включаючи дослідження взаємодії між творами, використання цитат, алюзій та інших засобів інтертекстуальності, що допомагає розкрити культурну спадщину, що лежить в основі тексту [2].

Для успішного формування в студентів лінгвокультурної компетентності викладачеві слід підбирати спеціальні завдання з урахуванням основних етапів лінгвокультурологічного аналізу. Серед дидактичних матеріалів для реалізації даної компетентності є: використання оригінальних текстів, робота з термінами та поняттями, метод проєктів та лінгвоконцептоцентрична методика.

Таким чином доходимо висновку, що лінгвокультурологічний підхід є ефективним інструментом для вивчення зарубіжної літератури, який допомагає учням краще зрозуміти та освоїти глибину мови та культури інших народів.

Список використаної літератури

1. Sharifian F. Cultural Linguistics. Ethnolinguistic 28. Lublin. 2017.
2. Дубровська Н. І., Любченко В. С., Максименко Л. В. Лінгвокультурологічний підхід до вивчення зарубіжної літератури: навчально-методичний посібник. Київ: Генеза, 2018.
3. Мельник О. В. Лінгвокультурологічний підхід до вивчення зарубіжної літератури в середній школі // Педагогіка і психологія професійної освіти. 2014. Вип. 2. -. 63–68.

І. Петрівська

*Науковий керівник: О. Прищепя,
кандидат філологічних наук, доцент
кафедри германської філології та
зарубіжної літератури*

Професіограма вчителя зарубіжної літератури відповідно до стандартів НУШ

Професіограма вчителя – це перелік і опис загальнотрудових і спеціальних знань, умінь та навичок, необхідних для успішного виконання професійно-педагогічної діяльності. У зв'язку із реформою «Нова українська школа», сучасна освіта зазнала змін у всіх ланках. За цих умов навчання повинно стати процесом, що даруватиме учням радість пізнання, стане джерелом не лише отримання знань, але й основою здатності учнів критично мислити, застосовуючи ці знання у повсякденному житті [4].

В сучасних умовах освітніх реформ, вимоги до професії педагога такі:

- творча праця, що ґрунтується на здобутках традиційної методики, включає інноваційні елементи, направлені на експеримент, дослідження, новаторство;
- здатність гнучко перебудовувати напрям і зміст своєї професійної діяльності;

- вміння самостійно працювати над підвищенням свого освітнього й культурного рівня, самостійно набувати необхідних для професійної діяльності знань, умінь і навичок, критично мислити, володіти стійкою системою мотивів і потреб соціалізації;

- вміння навчити учнів творчо застосовувати знання з навчальної дисципліни в конкретних навчальних і життєвих ситуаціях, критично осмислювати здобуту інформацію, формувати в учнів навички саморозвитку, самоаналізу, самоконтролю та самооцінки.

На переконання дослідників (В. Гуменюк), професіограма вчителя зарубіжної літератури детермінується спрямованістю особистості, куди входять потреби, мотиви, ціннісні орієнтації, інтереси, установки особистості [1].

На думку Г. Єльнікової, успіх професійної діяльності забезпечується також орієнтацією вчителя на учня як на цінність та на гуманну поведінку у ставленні до нього [3].

Педагог повинен характеризуватися альтруїзмом, гордістю за успіхи своїх учнів, можливістю спілкуватись з ними, вважає І. Когут [5].

На думку О. Дубасенюк [2], творча спрямованість педагога є основною складовою його діяльності, у якій виражається прагнення педагога до самореалізації, до зростання та розвитку компетентності й професіоналізму, а це значною мірою визначає мотивація, тобто прагнення досягти успіху в педагогічній діяльності.

Важливе значення в педагогічній діяльності має самооцінка. Це задоволення власними позитивними якостями і потреба їх закріплення та незадоволення негативними або недостатньо розвиненими якостями своєї особистості, бажання досягти їхнього кращого розвитку. Становлення вчителя зарубіжної літератури як суб'єкта професійної діяльності означає усвідомлення особистісної значущості та сенсу своєї діяльності. Професійно-особистісний саморозвиток педагога являє собою взаємозв'язок таких компонентів, як самоусвідомлення, самооцінка, самоорганізація. Важливою умовою, первинною сходиною саморозвитку та самореалізації є внутрішня потреба у самопізнанні, розуміння себе як частини соціуму і як морального та духовного феномену.

Отже, роль професіограми вчителя зарубіжної літератури полягає у тому, щоб мати не тільки необхідний запас умінь та навичок, але й бути гідним громадянином, бути готовим до інновацій у професійній діяльності.

Отже, значення професіограми вчителя для реформування освітньої галузі сьогодні зумовлене необхідністю вдосконалення педагогом не лише професійних та особистісних якостей, а й необхідністю підвищувати умотивованість професійного зростання, застосовувати інновації у власній методиці викладання.

Список використаної літератури

1. Гуменюк В. В. Науково-методична робота з педагогічними кадрами. Хмельницький, 2015. 185с.
2. Дубасенюк О.А. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід: монографія.:Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. С. 19–33.
3. Єльнікова Г. Управлінська компетентність педагога. Київ: Ред.. загальнопед. газ., 2015. 128 с.
4. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
5. Когут І. В. Формування професійно-педагогічної комунікативної компетентності майбутнього вчителя: дис. на здобуття наук. ступеня канд. педаг. наук: 13.00.04. Полтава. Полтавський національний педагогічний університет ім. В.Г. Короленка 2015. 250 с.

В. Шарандак

*Науковий керівник: Т. Ващенко
викладач кафедри германської
філології та зарубіжної літератури*

Елементи компаративного аналізу на уроках зарубіжної літератури

Компаративний аналіз на уроках зарубіжної літератури спрямований на розвиток гуманістичного світогляду учнів та розширення їх розуміння про літературний твір іноземною мовою як важливу складову літературного світу. Іншими словами, мета компаративного аналізу – порівняння творів зарубіжних

письменників, які належать до однієї або до різних літературних епох. Компаративність допомагає розвинути творчий підхід учнів до навчання та до пізнання світу загалом, а також сприймати літературу як абсолютно цілісний та складовий простір з необмеженими можливостями для уяви та праці.

Практичне застосування компаративного аналізу є складним багатоетапним процесом, що включає в себе аналіз твору, а саме його історію створення, особливості форми, тему, образи та художні особливості. Одним з основних елементів застосування компаративного аналізу є синхронізація його зв'язків: генетичного та контактного.

Провідною ідеєю застосування компаративного аналізу є забезпечення розвитку полікультурної компетентності учнів та розвитку їх мотивації пізнання творчості та всього світу загалом.

Найпоширенішими методами застосування компаративного аналізу на практиці є метод зіставлення твору з його першоджерелом, творчого читання, евристичної бесіди, проблемної ситуації, порівняння художніх творів, діалогу та диспуту. Саме завдяки цим методам визначається користь застосування компаративістики як важливої складової вивчення зарубіжної літератури. Безумовно, це також надає можливість розширити особисті якості учня та розкрити його творчий потенціал задля подальшого розвитку креативного та критичного мислення.

Наведені методи впроваджуються певними засобами, які складаються зі створення таких об'єктів:

1. порівняльні діаграми або таблиці;
2. «живі» презентації;
3. реклама;
4. плакати, графіки та комікси.

На основі сучасних технологій до цього переліку нещодавно почали належати ментальні карти та інфографіки.

Використання компаративного методу достатньо часто плутають з порівнянням для пошуку недоліків. Проте компаративістика не має завдання знецінити одну працю або надати перевагу іншій. Метод порівняння

впроваджується задля розвитку критичних здібностей, формування самостійного світогляду учнів та забезпечення їх загального світопізнання в межах літературної програми та її рекомендацій.

Згадування так званих «вічних тем» на уроках зарубіжної літератури завжди цікавлять тих, хто читає художні твори, адже вони мають безпосереднє відношення до життя кожного. Таким чином, тема дитинства, кохання, війни, дружби тощо достатньо часто регулює в компаративістиці як методі надання матеріалу, що утворює певний зв'язок між учнем та художнім твором, завдяки чому зникає відчуття дистанції між літературою та читачем. Такі теми також розвивають асоціативний метод, який ґрунтується на відкритому розміркуванні щодо певної теми та висловлення їхніх власних поглядів щодо зображеної ситуації. Досить часто саме обговорення цих питань надає можливість зробити правильний вибір та проаналізувати ту чи іншу подію з реальності, в якій учні перебувають.

Достатньо поширеними прикладами творів, які компаративістика використовує як об'єкт дослідження, є «Енеїда» Публія Марона Вергілія та «Енеїда» Івана Котляревського. Два абсолютно різних витвори надали можливість людству відкрити для себе літературу з різних сторін. Кожна поема стала початком нового літературного світу, проте характеристика героїв, зображення подій та виклад матеріалу були абсолютно різними. Метод компаративного аналізу творів у цьому випадку надає можливість побачити головних героїв у інших ролях, надати другорядним сценам першочергового значення і навпаки – не приділити уваги певному опису. Асоціація з українським суспільством у Котляревського є вагомим внеском у нашу культурну спадщину, адже рік написання «Енеїди» став також роком початку нової української літератури. Водночас Вергілія, який творив у період знайомства людей з епопеями, надихнули давньогрецькі поети. Не можна оминати й факт, що він склав шану своєму імператору, довівши за гроші Меценати божественне походження Октавіана Августа, що в українській культурі не вважалось чимось вартим поваги, адже влада не могла зрозуміти потреби та бажання звичайного середнього класу, тому дистанція була

відтворені дійсності у театральній виставі, кінофільмі, тощо. Також він включає в себе пошук або написання сценарію, репетиції, підбір акторів, формування образів, костюмів, створення декорацій, роботу зі світлом та звуковим супроводом. [1]

Інсценізація задовольняє чотири ключові ролі, що допомагають навчальному процесу відбуватися більш ефективно. Ними є:

- зацікавлення учнів вивчати твори шляхом залученням їх до постановки;
- розвиток різноманітних креативних здібностей та умінь працювати в команді;
- заохочення учня до аналізу подій твору та використання у своєму житті отриманої інформації;
- підвищення самооцінки та впевненості учня в собі та своїх можливостях.

При проведенні театралізації учасники цього процесу дуже близько взаємодіють з текстом твору, що інсценізується. Оскільки дитина взаємодіє з текстом твору в процесі його втілення у життя, вона може глибше сприйняти такі аспекти художнього твору: культурно-історичний, жанровий, літературний, психологічний, філософський, соціальний, естетичний.

Ці аспекти можуть бути взаємопов'язані та доповнювати один одного, дозволяючи розуміти твір в комплексі. Участь у театралізації може допомогти дитині краще зрозуміти ці аспекти, бо вона стає частиною самого твору і допомагає проілюструвати його ідеї та теми й пережити іншим цей досвід. Закономірний взаємозв'язок літератури та театру досягається на уроках аналізу художнього твору. Таким чином література і театр природно взаємодоповнені [2, 12].

Оскільки під час вистави певні фрагменти тексту передаються іншими способами та засобами комунікації, інсценізація може призвести до змін у тексті твору, що може вплинути на його зміст. Вчителям зарубіжної літератури потрібно враховувати, цю особливість такого методу. Відбуваються такі зміни:

- скорочується кількість тексту, оскільки частина передається рухами,

зміною положення героїв, тощо;

- опис природи, погоди, довкілля, атмосфери що панує у певній ситуації, замінюється засобами мультимедіа, декораціями, спеціальними ефектами, музичним супроводом;

- особа автора майже зникає і глядач залишається сам на сам з подіями твору.

Наступним, що потрібно урахувати вчителям-організаторам, – вибір правильного твору для інсценізації є надзвичайно важливим завданням. Він є визначальним чинником успіху вистави [3]. Правильно обраний твір може надихнути творчу команду, створити сприятливу атмосферу на сцені та залучити глядачів. Інсценізація може створювати сприятливу емоційну атмосферу на уроці та допомагати учням краще розуміти та сприймати літературні твори [2, 12]. Щоб обрати правильний твір, який позитивно вплине на навчальний процес, при виборі твору, викладачу слід врахувати такі критерії: фокус на персонажі, кількість персонажів, наявність навчального характеру, актуальність у сучасному світі, моральність зображених дій, наявність технічних засобів для проведення інсценізації.

Також для успішної підготовки та проведення інсценізації з усіма її етапами, необхідно дотримуватися певного плану:

- написання або пошуку сценарію;
- редагування та адаптація сценарію;
- оголошення мети та мотивація учнів;
- кастинг;
- робота над технічною складовою;
- репетиції;
- виконання вистави;
- святкування завершення роботи над театралізацією.

Таким чином через особисту причетність та створення мистецького дійства безумовний позитивний вплив використання методу інсценізації на ефективне вивчення зарубіжної літератури.

Список використаної літератури

1. Білоусов Ю.І. Театральне мистецтво: словник-довідник. К.: Видавничий дім "КМ-БУКС", 2010. 864 с.
2. Єфіменко І. В. Аналіз та інтерпретація художніх творів через інсценізацію // На Урок. 24.11.2018 // URL: <https://naurok.com.ua/analiz-ta-interpretaciya-hudozhnih-tvoriv-cherez-inscenizaciyu-na-urokah-zarubizhno-literaturi-70948.html>
3. Шліль Л.М., Драматизація та інсценування художніх творів // URL: <http://dnz17.org.ua/na-dopomohu-vykhovateliam/dramatyzatsiia-ta-instsenuvannia>.

В. Запара

*Науковий керівник: Т. Ващенко
викладач кафедри германської
філології та зарубіжної
літератури*

Особливості впровадження міжпредметних зв'язків у вивченні творів зарубіжної літератури

Відповідно до Державного стандарту та концепції Нової української школи, під час навчання, учні мають розвиватися всебічно, отримувати важливі для подальшого життя знання та навички, які допоможуть їм у професійному розвитку. Для учнів важливо не лише отримати базові знання зі шкільних дисциплін, а й уміти критично мислити та бути креативними.

Важливим фактором сучасної освіти є цілісність, тобто створення єдиної системи знань, де все впорядковано та має причиново-наслідкові зв'язки, що дає змогу учням використовувати здобуті знання не лише у стінах школи.

Конкретним прикладом створення єдиної системи знань є впровадження в сучасну освіту міжпредметних зв'язків. Ці зв'язки уможливають формування цілісної картини світу, а не лише отримання інформації через призму конкретного предмету.

За словами О. Савченко, міжпредметні зв'язки полягають у використанні на уроці запитань і завдань з матеріалу інших предметів, які мають допоміжну функцію та дають учням змогу використовувати вже набуті знання [3].

Ян Амос Коменський, чеський педагог, стверджував, що неможливо отримати знання з конкретного предмету ізольовано, адже всі знання є результатом вивчення навколишньої дійсності та є взаємопов'язаними [2].

В освітньому процесі міжпредметні зв'язки відіграють ряд важливих функцій, що забезпечують цілісність процесу [1]. Зокрема:

1. освітня функція – формування єдиної системи знань про навколишнє середовище та суспільство;
2. інтеграційна функція – формування цілісної наукової картини світу;
3. виховна функція – опанування нових знань та формування навчальної культури;
4. розвивальна функція – формування інтересу до предмету;
5. дидактична функція – сукупність засобів, методів і прийомів, які сприяють інтеграції міжпредметних зв'язків;
6. конструктивна функція – структурування навчального матеріалу та узгодження змісту навчальних програм;
7. методологічна функція – засвоєння системи знань, необхідної для професійної діяльності [4].

Велика кількість функцій, які виконують міжпредметні зв'язки, викликають певні проблеми у їх класифікації. Найчастіше виокремлюють три основних типи: змістовно-інформаційні, операційно-діяльнісні та організаційно-методичні. Існує ще класифікація за часовим фактором: попередні, супроводжуючі та перспективні.

Зарубіжна література не є ізольованим предметом та має взаємозв'язки майже з усіма дисциплінами навчальної програми. Найчастіше вчителі використовують міжпредметні зв'язки зарубіжної літератури з іншими предметами гуманітарного циклу, що пояснюється спорідненістю та спільною системою понять.

Використовуючи міжпредметні зв'язки зарубіжної літератури з іншими предметами, можна залучити учнів до різних видів діяльності та розвивати в них різні якості, які стануть корисними в майбутньому житті.

Неможливо протягом одного уроку використовувати міжпредметні

зв'язки літератури лише з одним предметом. Кожен твір зі шкільної програми [5] розглядається з використанням основних міжпредметних зв'язків, які вказані безпосередньо у самій програмі.

Всебічний розвиток учнів залежить від вчителя та його прагнення виховувати в учнів жагу до навчання та використання вже набутих знань.

Список використаної літератури

1. Жукова А. Міжпредметні зв'язки – ключовий чинник осучаснення педагогічних технологій профільного навчання. «Освіта ХХІ століття: теорія, практика, перспективи» : матеріали Першої міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, м. Київ, 18 квіт. 2019 р. / *Дидактика: теорія і практика : зб. наук. праць*. Київ : Фенікс, 2019. С. 70–75.

2. Лягіна І. А. Interdisciplinary approach and integrated learning in French lessons: common and different. XIV Міжнародна науково-практична конференція “*Multidisciplinary research*”, м. Більбао, Іспанія, 21-24 грудня 2020 р. С. 321–323.

3. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи. Київ : Грамота, 2012. 504 с.

4. Сидорко В. П., Тверезовська Н. Т. Структура і функції міжпредметних зв'язків. Вісник *Національного університету оборони України*. 2014. № 5(42). С. 157–161.

5. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти із зарубіжної літератури 6–9 класи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.zarubizhna.literatura-6-9.pdf>.

О. Тимченко

*Науковий керівник: Т. Ващенко
викладач кафедри германської
філології та зарубіжної
літератури*

Використання сучасних інформаційних технологій при викладанні зарубіжної літератури в ЗЗСО

Процес інформатизації суспільства визначає, відповідно, інформатизацію освіти: освітня галузь забезпечена теорією і практикою розробки та використання сучасних інформаційних технологій, орієнтованих на реалізацію психолого-педагогічної мети навчання і виховання. Змінюються завдання освітньої індустрії в інформаційному просторі, класичні методи конкурують з інноваційними, актуальним стає технологічний підхід до навчання.

З удосконаленням професійної підготовки педагогічного персоналу в сучасних умовах розвитку суспільства, модернізація всієї системи освіти в Україні, пов'язана з роботою, спрямованою на вдосконалення навчального процесу, пошук методів викладання, орієнтованих на формування особистості майбутнього випускника, набуття знань для особистого професійного, інтелектуального та культурного зростання, оволодіння творчими здібностями та ін [1].

Інтеграція ІКТ в освітній процес школи передбачає використання інноваційних методів, спрямованих на підтримку та заохочення учнів до навчання та самостійного отримання необхідних знань. Використання ІКТ на уроках зарубіжної літератури мотивує учнів до подальшого навчання, навчання впродовж життя, сприяє переходу від пасивного слухання вчителя до інтерактивного процесу отримання знань [2].

Такий навчальний процес дає школярам багато можливостей: використовувати різноманітні джерела інформації; гнучко планувати свій навчальний час; достатньо свободи у виборі стратегії власного навчання; використовувати різні форми і методи здобуття знань; розробляти

міждисциплінарні проекти; розвивати критичне та творче мислення. З цього випливає, що оволодіння інформаційними технологіями, як новими технологіями отримання та передачі інформації, має стати обов'язковою складовою підготовки майбутнього вчителя НУШ.

Сучасні інформаційні технології надають безмежні можливості для викладання зарубіжної літератури в загальноосвітніх закладах. Однією з головних ідей є використання цифрових технологій для збагачення процесу навчання і підвищення зацікавленості учнів:

- можна використовувати спеціалізовані платформи для читання електронних книг, що дозволяє учням мати доступ до безлічі літературних творів з усього світу. Крім того, такі платформи можуть надавати можливість ділитися враженнями та коментарями з іншими учнями, що сприяє розвитку критичного мислення та вміння аналізувати текст;
- використання відео та аудіо матеріалів може допомогти учням краще зрозуміти твори, оскільки вони можуть побачити та почути персонажів і ситуації, які описані у книзі;
- можна використовувати соціальні мережі для створення віртуальних книжкових клубів або дискусійних груп, де учні можуть обговорювати твори з іншими однолітками та вчителями. Це може стимулювати дискусію та допомагати учням розвивати вміння висловлювати свої думки та аргументувати свої погляди;
- використання інтерактивних технологій, таких як віртуальні екскурсії та ігри, може допомогти учням краще зрозуміти контекст твору.

Використовуючи на уроках літератури ІКТ, вчитель формує культуру читання в умовах інформаційного середовища, розвиває здатність учнів застосовувати інформаційні і комунікаційні технології для здійснення інформаційної діяльності, а саме: пошуку необхідної інформації, її оцінювання та вміння структурувати, аналізувати та користуватись нею і, так само створювати та розповсюджувати у різних сферах своєї діяльності в залежності від ситуації. При використанні нових «комп'ютерних» засобів навчання учитель перестає бути для учня єдиним джерелом інформації і стає

помічником, партнером.

Систематично використовуючи ІКТ на уроках зарубіжної літератури, учитель сприяє: підвищенню продуктивності уроку; реалізації міжпредметних зв'язків; реалізації зв'язку «мистецтво-література»; підвищенню якісного рівня використання наочності на уроці; формуванню в учнів критичного ставлення до отриманої інформації, зіставленню різних джерел інформації.

Визначальною особливістю змін, які відбуваються в освіті України, є перехід до спрямованого формування в учнів здатності діяти креативно, застосовувати знання і досвід на практиці. Різноманітні можливості онлайн ресурсів освітніх мереж (інтерактивні уроки, відео конференції та семінари, навчальні та інформаційні матеріали тощо) значно підвищують рівень та якість навчання.

Список використаної літератури

1. Національна доктрина розвитку освіти. [URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text)
2. Химера Н. Упровадження мультимедійних технологій на уроках зарубіжної літератури. *Зарубіжна література*. 2010. № 3–4. С. 3-5.
3. Брага Т.Л. Використання ІКТ на уроках зарубіжної літератури [URL: https://naurok.com.ua/vikoristannya-ikt-na-urokah-zarubizhno-literaturi-300876.html](https://naurok.com.ua/vikoristannya-ikt-na-urokah-zarubizhno-literaturi-300876.html).

С. Гуменюк

*Науковий керівник: Т. Ващенко
викладач кафедри германської
філології та зарубіжної
літератури*

Використання сучасних прийомів вивчення драматичних творів на уроках зарубіжної літератури

Вивчення драматичних творів на уроках зарубіжної літератури є важливою складовою процесу формування особистості школярів, адже, вивчаючи драму, учні не просто знайомляться з різними творами цього роду літератури, що також не менш важливо, але й сприяють розвитку власної

мовної, культурної компетентності, навчаються цінувати та поважати культуру власної країни та інших, пізнавати навколишній світ та самих себе. Однак ема аналізу та роботи з драматичними творами все ще вважається мало дослідженою.

Низка вчених-методистів досліджували цю проблемк: серед них Т. Бугайко, О. Слоньовська, Є. Пасічник, Г. Токмань, В. Неділько, Б. Степанишин та інші. Не можна також не згадати і внесок Ф. Штейнбука у вигляді значного вкладу у теоретичну складову вивчення драматичних творів на уроках зарубіжної літератури в школах. У своїй книзі «Методика викладання зарубіжної літератури» вчений навів багато базової інформації щодо вивчення творів такого роду, зокрема, у якій послідовності слід з ними працювати, як саме можна працювати на кожному етапі та інше.

Оскільки наші школи вже працюють в умовах НУШ (або Нової української школи), процес вивчення зарубіжної літератури має бути модернізований на рівні з усіма іншими предметами. Говорячи про прийоми для вивчення драми, необхідно згадати спочатку всім добре відоме виразне читання, що може бути успішно поєднане із читанням в ролях. Такий вид читання уривків драматичних творів є дуже ефективним, адже під час цього учні можуть і самі добре прослідковувати власні помилки, а також отримати виправлення від вчителя. Про ефективність виразного читання писали О. Ісаєва та Є. Язовицький.

Читання в ролях може бути надалі розвинене в інсценізацію. Говорячи про «Ляльковий дім» та й інші драматичні твори, мотиви, дії та почуття героїв сприймаються краще саме тоді, коли є гра. Тим паче що це цікавіше заняття для учнів, ніж просте виконання тестів чи читання твору. Крім того, ефективним сучасним прийомом є зйомка відео та складання сценаріїв. Наприклад, опрацьовуючи «Ляльковий дім» Ібсена, можна попросити учнів створити власний сценарій діалогу головних героїв після кількох років розлуки, оскільки там відкритий фінал. Такі та інші завдання можуть стати повноцінними проектними роботами, виконанням яких теж не слід нехтувати.

Не менш ефективними є прийоми проведення бесід та дискусій в класі.

Грамотно організована дискусія не лише не вчинить шуму та суперечок в класі, але й приведе до ефективного і детального опрацювання твору. На щастя, у драмі Ібсена можна знайти дуже багато таких питань, де під час дискусій учням доведеться відстоювати свою думку, підкріплюючи її текстом твору, а це, в свою чергу, сприяє умінню висловлювати та відстоювати власну думку, а також вимагає гарного знання тексту твору. Таким питанням може стати «Чи можна було б врятувати шлюб Хельмерів, якби Нора не пішла з дому?».

Кращому розумінню твору, що вивчається, сприяють і прийоми коментованого читання, робота з його термінологією, а також співставлення схожих творів, чи порівняння тексту твору з іншими видами мистецтва, зокрема театральними постановками, створеними на його основі, робота над художніми деталями і так далі.

Мабуть, найбільш сучасними прийомами, що згадані в нашому дослідженні, є прийоми «мозкового штурму» та сторітелінгу. Перший з них полягає в тому, що учні мають генерувати велику кількість абсолютно різноманітних ідей впродовж доволі короткого проміжку часу задля вирішення певних питань та проблем. Якщо йдеться про застосування цього прийому під час вивчення «Лялькового дому», то його успішно можна використати під час роботи з образами-символами твору. Для прикладу, працюючи із символікою самої назви, можна розділити учнів на групи чи пари і попросити їх швидко написати усі можливі ідеї щодо того, чому твір названий саме так і з чим може асоціюватися ляльковий дім.

Прийом сторітелінгу, що прийнято називати «мистецтвом розповіді», буде ефективно використовувати під час повідомлення певних фактів, що стосуються твору, та зокрема тих, що є доволі об'ємними. Для прикладу, під час повідомлення реальної історії, на основі якої написаний «Ляльковий дім», можна використати сторітелінг, аби максимально зацікавити учнів та утримати їхню увагу до кінця розповіді.

На основі наведених аргументів доходимо висновку, що існує велика кількість різних сучасних прийомів, що роблять процес вивчення драматичних творів ефективним та цікавим для учнів. Цікаво також, що одна дидактична

ціль може бути досягнута шляхом використання низки прийомів, а це означає, що цілком можливо чергувати та змінювати види діяльності учнів, аби сприяти їхньому всебічному розвитку та формуванні ще більшої кількості нових знань, умінь та навичок.

Список використаної літератури

1. Зарубіжна література: Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти 6-9 класи. МОН, наказ від 03 серпня 2022 року № 698.
2. Мацевко-Бекерська Л. В. Методика викладання світової літератури: Навчально-методичний посібник. Львів, 2011.
3. Ніколенко О. М., Куцевол О. М. Сучасний урок зарубіжної літератури: посібник. 5–11 класи. К., 2003.
4. Штейнбук Ф. М. Методика викладання зарубіжної літератури в школі: Навчальний посібник. К., 2007.

К. Стрелюк

*Науковий керівник: О. Прищепя
кандидат філологічних наук, доцент
кафедри германської філології та
зарубіжної літератури*

Використання інтерактивних технологій на уроках зарубіжної літератури в середній школі

Сучасний світ стрімко розвивається, тому є необхідністю нововведення в освіті. Сучасному вчителю потрібно вміти організувати інтерактивне навчання. Термін «Інтерактивне навчання» походить від англійського слова *interaction*, що означає «взаємодія». Інтерактивне навчання охоплює різні форми взаємодії учнів: вчитель-учень, учень-учень, учень-група, і може бути створене по-різному, наприклад, у формі дискусії, дебатів і тд. Так інтерактивне навчання може забезпечити середовище спільної праці, обмін інформацією, вирішення ситуативних проблем.

Ефективність інтерактивної форми навчання демонструє «піраміда запам'ятовування» американського психолога Бенжаміна Блума. Науковець

стверджує, що інформація запам'ятовується краще, коли задіяні когнітивні категорії: *знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез, оцінювання*. Доведено, що інтерактивне навчання охоплює усі 6 категорій, в той час як традиційне – тільки перші три.

Інтерактивний формат уроку може бути організований лише за певних педагогічних та психологічних умов. Основні з них такі:

- педагог повинен бути ознайомлений з основними принципами інтерактивного навчання та вміти застосовувати правильні методи та техніки на практиці;
- учні мають бути готові до такого типу навчання;
- вчитель повинен враховувати індивідуальні особливості учнів, наприклад, рівень знань, особливості сприйняття, темп навчання тощо, і використовувати відповідні методи та технології для досягнення максимального результату;
- педагог повинен вміти правильно вибирати методи та технології інтерактивного навчання, які найбільш ефективні для конкретної теми та завдання уроку; створення сприятливої психологічної атмосфери (важливо створити атмосферу довіри та взаєморозуміння між учнями та педагогом, чого можна досягти шляхом заохочення учнів до думок та ідеї, а також створення безпечного середовища для висловлювання своїх думок).

Інтерактивні методи навчання здебільшого є універсальними. Проте є техніки, які використовуються лише на певних уроках.

Є величезна кількість інтерактивних методів, які призначені саме на уроків зарубіжної літератури: мозковий штурм, мікрофон, літературна дуель, літературна мандрівка, інтерв'ю з письменником, гранування, асоціативний куц, метод кола думок, вікторина «Чи знаєте ви?», «Відгадай слово», поетична розминка, бюро літературних знахідок, впізнай героя за його портретом, впізнай книгу за героями, літературна гра «Чи уважний ти читач», гра «В гостях у автора», літературний диктант, прес-конференція з автором, «Ти – мені, я – тобі».

Отже, інтерактивне навчання покликане покращувати ефективність засвоєння навчального матеріалу та готувати учнів до життя, методи інтерактивного навчання мають практичне спрямування, покликані допомогти застосувати здобуті на уроці знання в житті. Ці методи також мають на меті розвивати навички використання новітніх технологій. Інтерактивне навчання сприяє розвитку критичного мислення і підвищує мотивацію до навчання.

Список використаної літератури

1. Пометун, Олена. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ: «Атіка», 2007. – 141 с.
2. Таксономія Блума: кроки від відтворення до синтезу та оцінки інформації. URL: <https://naurok.com.ua/post/taksonomiya-bluma-kroki-vid-vidtvorennya-do-sintezu-ta-ocinki-informaci>
3. Таксономія Б.Блума. URL: https://kegt.rshu.edu.ua/images/dustan/2020/ja_03.pdf
4. Шахман А. М. Впровадження інтерактивних методів навчання. URL: <http://dspace.op.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2472/1/45>.

К. Яриновська

*Науковий керівник: В. Вигівський,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри слов'янських і
германських мов*

Поняття військового дискурсу та його основні лінгвістичні характеристики

Перед означенням дефініції «військовий дискурс» слід обрати загальне визначення терміну «дискурс»: запропоноване В. Бурбело – дискурс є закріпленою в мовленнєвому просторі потенційно повторюваною функціонально-смісловою єдністю комунікативно організованих (тобто актуалізованих) системних ознак. При цьому основною диференційною ознакою дискурсу буде комунікативний модус, що визначає інші мовні параметри [2, с. 80].

У потенційному вимірі дискурсом називають простір семіотики, який

складається з вербальних та невербальних знаків, що мають орієнтацію на обслуговування певної комунікативної сфери.

Варто також зауважити, що модернізаційною стратегією сучасної лінгвістики є перехід від вивчення текстової інтегрованої структури із заглибленням до аналізу тексту як цілісної комунікативної системи (тобто дискурсу) [4, с.180].

Лексичні засоби у певному дискурсі майже завжди репрезентують парадигму мовних одиниць об'єктивації центрального концепту або концептів цього типу дискурсу.

Для розуміння обраної тематики маємо ще зазначити поняття «концепт» – це певний квант структурованого знання, що складається із змістових ознак об'єктивної чи суб'єктивної дійсності, які, відповідно, диференційно відображені у свідомості.

Стосовно військового дискурсу логічно вважати, що його стрижневим концептом є *армія* – родовий термін, який охоплює всі військові сили, які існують: наземні, морські та повітряні сили. Звичайно, що така лексема має і відповідник в англійській та польській мовах – «*the military*», «*armia*» відповідно.

Для визначення ознак, що відрізняють військовий дискурс, А. Белова пропонує базові критерії, що містяться у типології дискурсів [1]. Відповідно вказуючи на актуальність проблеми диверсифікації дискурсу, А. Белова стверджує, що його класифікація можлива тільки з урахуванням двох основних факторів: сфер функціонування лексики і характеру комунікації мовців.

Отже, під військовим дискурсом розуміємо мисленнєво-комунікативну взаємодію у професійному середовищі військовослужбовців, що охоплює ситуації офіційного і неофіційного спілкування, ну і, відповідно, сукупність лексем якою послуговуються мовці всередині дискурсу.

За формою військовий дискурс може бути представлений монологічним (накази або розпорядження) та діалогічним мовленням військових. Ці обидва види переважно завжди зафіксовані на паперових або електронних носіях, тим паче в умовах сучасного військового стану.

Військовослужбовці, як учасники та основні творці військового дискурсу, визначають специфіку його адресатно-адресантних конфігурацій, інтерпретують військову реальність у межах уявлень конкретної лінгвокультури та певної соціальної групи. Комуніканти мають спільний когнітивний простір – сукупність спільних, доступних їх свідомості фактів [3].

Інтерпретуючи військовий дискурс як сферу функціонування лексем на позначення предметів, явищ тощо, можна спиратись на інтеракційну модель комунікації, тобто таку, що поміщує мовленнєву взаємодію в соціально-культурні умови ситуації.

Люди, що існують в одному й тому самому макросередовищі (військовому), є не тільки членами соціуму загалом, але й багатьох громад, які складають мікросередовище їх життєдіяльності.

Військове мікросередовище – це сфера безпосереднього спілкування людей (військових), якою виступає професійний військовий колектив, що на тлі суспільно-політичних подій в Україні співіснує з багатьма іншими професійно-орієнтованими громадами, вступаючи з ними у різноманітні відносини соціокультурної комунікації. Це створює своєрідний лінгвокреативний простір для виявлення індивідуальних рис людини як мовної особистості та для дослідження особливостей лексичної парадигми військового дискурсу.

Отже, військовий дискурс розглядається як перетворена когнітивно-лінгвістична форма відбиття тих суспільних відносин, в системі яких він функціонує, має дві характерні ознаки – історичність та соціальність.

До центральної зони військового дискурсу належить спілкування військовослужбовців з професійної тематики, представлене лексичними і фразеологічними одиницями, що об'єктивують концепт «армія – the military-agntia». До периферії військового дискурсу належать зразки спілкування військовослужбовців з різної тематики, опосередковано пов'язаної з їхньою професійною діяльністю.

Список використаної літератури

1. Белова А. Д. Поняття „стиль”, „жанр”, „дискурс”, „текст” у сучасній лінгвістиці. *Іноземна філологія*. 2002. № 32. С. 11–14.
2. Бурбелло В.Б. Сучасні концепції дискурсу та лінгвопрагматичні засади дискурсології. *Романське мовознавство*. № 33 2002. С. 79–86.
3. Карпчук Н. П. Адресованість в офіційному та неофіційному англомовному дискурсі (комунікативно-прагматичний аналіз): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 „Германські мови” Х., 2004. 20 с.
4. Селіванова Є. А. Когнітивна ономазіологія: [монографія]. К.: ЦУЛ «Фітосоціоцентр», 2000. С. 225–243.

О. Саух

*Науковий керівник: О. Прищепя,
кандидат філологічних наук,
Доцент кафедри германської
філології та зарубіжної
літератури*

Значення екстралінгвальних чинників в утворенні нових фразеологізмів в англійській мові

Екстралінгвальні чинники – це чинники, які перебувають поза межами мови. Екстралінгвальні чинники розуміють як усю «сукупність надзвичайно різноманітних імпульсів, що йдуть із навколишнього середовища й пов’язані насамперед з особливостями історичного розвитку суспільства, переселеннями та міграціями, об’єднанням і розпадом мовних колективів, змінами форми спілкування прогресом культури та техніки тощо» [2, 140 с.]. Для їхнього позначення в мовознавчій літературі є ціла низка термінів: екстралінгвальний чинник, екстралінгвальний детермінант, екстралінгвальний стимул, екстралінгвальний параметр, зовнішній імпульс, зовнішня причина, комунікативний стимул та деякі інші. Найбільш вживаним серед них є термін «екстралінгвальний чинник».

Серед екстралінгвальних чинників, які сприяють появі фразеологізмів у мові,

виділяють соціальні, історичні, культурні, естетичні, виробничі, тобто чинники, що визначають специфіку розвитку науки, техніки, культури, специфіку політичних взаємин, тобто й специфіку розвитку всього суспільства. Вплив екстралінгвальних чинників на розвиток мови особливо яскраво проявляється в періоди соціальних зрушень.

Останнім часом увагу дослідників привертають питання щодо причин появи нових слів у мові та рушійних сил, які зумовлюють еволюцію мови. Мовознавці зосереджувались на дослідженні екстралінгвальної зумовленості появи нових слів. Серед них Розен Є. В., Байчура У. Ш., Сенько О. В.

Екстралінгвальні чинники нерівноцінні за своїм характером, інтенсивністю та результатами дії. Найбільше та найкраще досліджено мовознавцями соціальні чинники, оскільки вони пов'язані із суспільною діяльністю людини, змінами у світі явищ, речей, роботою людського розуму, результатами пізнавального процесу людини, її соціальною свідомістю. Суспільство може існувати, функціонувати й розвиватися лиш за умови соціальної взаємодії між його членами, оскільки тільки так може відбуватися взаємний обмін інформацією, який сприяє розвитку й удосконаленню суспільства. У зв'язку з цим будь-які події потребують свого відображення в мові. Найбільш динамічним шаром мови є лексика, саме тому вона вбирає в себе характеристику всіх змін, що відбуваються в державі. Наприклад, *to swap horses while cressing a stream* — здійснювати важливі зміни в невдалий час уперше було вжито у виступі А. Лінкольна після обрання його президентом США у 1861 р. Згодом виникли такі його варіанти: *to change horses in the middle of a stream /in midstrea*. Фразеологічна одиниця *a chicken in everyt pot* - загальний добробут, виникла в період економічної кризи 30-х років ХХ ст., коли Т. Гувер, балотуючись на пост президента США у 1929 р., висунув свою програму, в якій обіцяв американцям *a chicken in every pot and a car in every backyard*. Виникнення усім нам відомого фразеологізму *hot dog* – гаряча сосиска або булочка з гарячою сосискою, пов'язують з іменем американського

журналіста і карикатуриста Т. Доргана, який уперше вжив цю назву, під впливом поширеної тоді думки про те, що сосиски роблять із м'яса собак.

Отже, виокремимо основні екстралінгвальні чинники виникнення нових фразеологізмів: 1) соціальні та політичні події: війни, заколоти, бунти, революції призводять до занепаду, в таких умовах активується кримінальний елемент та вплив його моралі, криміналізується правова свідомість, збільшується кількість злочинів, спостерігається міксування стилів, відбувається демократизація мови. Відбувається фразеологічна неологізація; 2) урбанізація (поширення мови арго, її проникнення у загальнонародну мову сприяє, як правило, зростанню міського населення; професійна злочинність концентрується в таких криміногенних місцях, як вокзали, ресторани, пивниці); 3) криміногенні чинники (у місцях ув'язнення відбувається обмін арготичними фраземами, їх засвоєння непрофесійними злочинцями та, як наслідок, перенесення таких фразеологізмів у розмовне мовлення); 4) мас-медійні джерела (у засобах ЗМІ, акторів, політиків спостерігається «принцип піраміди», коли арготичні фраземи використовуються спочатку на верхівці, а потім спускаються до, так би мовити, підніжжя, починають вживатися широкими колами людей); 5) соціальні діалекти (вони більш за все пов'язані зі сприйманням арготизмів молодими людьми, молодь практично завжди тягнеться до того, що заборонено; наслідування; іноді, правда, переходу арготизмів сприяє брак освіти.

Взаємини між сферою екстралінгвістичних явищ і сферою лексики не завжди складаються досить легко, чітко й зрозуміло. Інколи екстралінгвальний вплив може бути встановлений лише в загальному вигляді, тому що деякі зміни мовної системи потребують багато часу, щоб бути помітними.

Екстралінгвальні чинники мають велике значення у формуванні нових фразеологізмів в англійській мові. Вони допомагають виразніше та точніше передати думки та ідеї, що забезпечує більш ефективну комунікацію між мовцями.

Значущими екстралінгвальними чинниками є: культурні чинники: культура, традиції та звичаї, історичні події, соціальні та економічні умови,

розвиток технологій та інформаційних технологій, природні феномени та явища. Декілька прикладів, які підтверджують виникнення фразеологізмів саме через позамовний вплив різних сфер. «Catch-22» – цей фразеологізм виник у результаті популярності однойменної книги Джозефа Хеллера, опублікованої в 1961 році. Вона розповідає про бойовика, який хоче звільнитися з армії, але не може цього зробити через заплутаний регламент, в якому один пункт скасовує інший. Таким чином, виникла фраза «Catch-22» , що означає безвихідну ситуацію, коли немає можливості вийти з пастки. «Bite the bullet» – цей фразеологізм означає приймати неприємне рішення або зробити щось, що потрібно зробити, але неприємно. Походить він з практики медицини, коли військові хірурги використовували кулі як запічник при операціях на полі бою, щоб заспокоїти біль [7].

«To have a chip on one's shoulder» походить з американської культури 19 століття, коли чоловіки ставили на плече дерев'яну фішку, щоб показати свою готовність до сварки. Цей фразеологізм означає, що людина є образливою або легко провокується. Інший приклад – «to paint the town red», що означає провести ніч, весело і витратно в тому числі, зазвичай, з вживанням алкогольних напоїв. Цей фразеологізм походить від історії, коли граф Лестер, брат королеви Єлизавети I, провів веселу ніч, фарбуючи будинки міста Лейчестер червоною фарбою. Вивчення таких фразеологізмів може бути корисним для розуміння культурних традицій і історії тих країн, де вони використовуються [7].

Студенти, які мали можливість подорожей в англomовні країни, зазначали, що найбільшою проблемою у спілкуванні з носіями була проблема нерозуміння ідіом, навіть якщо вони мали достатній рівень володіння англійською мовою. Тому вивчення та широке використання ідіоматичних конструкцій допомагає студентам у спілкуванні з англomовним населенням. соціокультурних, мовних, географічних й інших факторів[4].

Проведений нами аналіз фразеологізмів встановив, що вивчення цієї сфери може відбуватися саме в такому пошуковому аспекті, враховуючи своєрідність походження фразеологізму, а саме екстралінгвальних чинників.

Фразеологія є мікросистемою, що входить у загальну систему мови та має національно-культурну специфіку. Без усвідомлення особливостей доречного використання ідіом не можливо опанувати особливості функціонування мови як інструмента комунікації.

Список використаної літератури

1. Бабій О. І. Особливості зіставлення української та англійської мов (на матеріалі фразеологічних одиниць, що позначають емоційно-чуттєву сферу 186 людини) *Сучасні дослідження з іноземної філології*: зб. наук. ст. – Ужгород: ТОВ «Борнео», 2004. – Вип. 2.– С. 123– 128.
2. Баран Я., Зимомря М. Теоретичні основи фразеології. Ужгород, 1999. 176 с.
3. Баранцев К. Т. Англо-український фразеологічний словник. Київ : Знання, 2005. 1056 с.
4. Корунець І.В. Порівняльна типологія англійської та української мов. Навч. посібник. – Вінниця: Нова книга, 2003. – 458 с.
5. American English idioms. Understanding and Speaking English like American: dictionary/Harry Collis. - Lincolnwood: Passport Books, 1991. 104 p.
6. Cowie A.P. Phraseology : Theory, analysis, and applications. Oxford : Clarendon Press, 1998. 130 p.

А. Тимошишина

Науковий керівник: Т. Ващенко,

викладач кафедри германської

філології та зарубіжної літератури

Особливості уроку-вікторини як форми позакласної роботи із зарубіжної літератури в ЗЗСО

Цікава та інформативна форма проведення уроку є важливим чинником ефективності засвоєння матеріалу учнями. Новітні технології сприяють проведенню занять інтерактивно та продуктивно. Серед таких уроків розглянемо форму вікторини із зарубіжної літератури.

Ми поставили мету дослідити особливості уроку-вікторини як форми

позакласної роботи із зарубіжної літератури, а також головні прийоми, форми та правила проведення вікторини.

На основі аналізу педагогічного досвіду, можна стверджувати, що вікторина – це форма проведення уроку, яка поєднує в собі елементи вікторини та навчання. На такому уроці учні змагаються між собою у відповіді на питання з теми, яку вивчають, та отримують бали за правильні відповіді. Таким чином урок-вікторина є цікавим та змістовним способом залучення учнів до навчання, розвитку їхніх знань та навичок, а також сприяє формуванню конкурентної атмосфери у класі. Вікторина має дуже велику виховну цінність. Відбувається розвиток винахідливості, активності дітей та здатність думати швидко та конструктивно.

Також такі форми сприяють розумовому вихованню, розвитку творчих здібностей, кмітливості та пізнавальних інтересів [1].

Вікторини можуть бути корисним інструментом для оцінки знань учнів. Вони можуть мотивувати учнів до активної участі в процесі навчання та викликати зацікавлення до вивчення нових тем. Проте, важливо, щоб вікторини були коректним та адекватним засобом оцінювання знань учнів і не перетворились на домінуючий спосіб навчання, це може призвести до недостатньої уваги розвитку різних аспектів когнітивних та соціальних навичок учнів.

Знайомлячись з різними правилами та прийомами проведення уроку-вікторини, виділяємо основні моменти. Будуючи вікторину та складаючи запитання, вчитель повинен враховувати деякі особливості, а саме: вік, інтереси, розумовий розвиток, рівень знань.

Найголовніший етап – це ознайомлення учнів з правилами вікторинами та завданнями, які будуть виконуватися. Існує два типи вікторини: усна, письмова.

Якщо обрана форма усної вікторини, то допускається можливість, щоб учні обговорювали питання та ділилися своїми думками з іншими дітьми в групі або команді. Письмова вікторина передбачає запис відповіді на бланках (аркушах). Потім журі або вчитель перевіряє усі відповіді і визначає команду переможців. Основою будь-якої вікторини є запитання. Для усної вікторини готують просто

запитання, які будуть озвучуватися для учнів. Щодо письмової вікторини, то тут питання заздалегідь готуються на аркуші паперу і вивішуються, до прикладу, на дошку для загального ознайомлення. Учні читають запитання та записують свої відповіді.

Існує важлива вимога до відбору питань для вікторини. Це чітко та ясне їх формулювання. На нашу думку, це сприятиме успішній підготовці та засвоєнню навчального матеріалу.

Для повного розуміння усіх аспектів проведення вікторини нами розроблено позакласний захід у формі уроку-вікторини до теми «Артур Конан Дойл «Оповідання про Шерлока Холмса» («Пістрява стрічка»)). Це твір із серії про знаменитого детектива Шерлока Холмса. Сюжет книги розгортається навколо загадкової злочинної організації, що під керівництвом таємничого професора Моріарті займається вивезенням коштовностей з Великої Британії. Головний герой роману, Шерлок Холмс, отримує замовлення від знатного клієнта на розкриття цієї злочинної організації та повернення викрадених коштовностей. Холмс разом зі своїм другом та помічником доктором Ватсоном використовує свої геніальні здібності та логіку, щоб з'ясувати ідентичність професора Моріарті та знайти докази проти його організації. Однак, їх зустріч на вершині Рейхсбаха може коштувати детективу життя.

«Пістрява стрічка» стала одним з найвідоміших творів Артура Конан Дойла та заслужено отримав популярність як у Великій Британії, так і в інших країнах світу. Він привернув до себе увагу захопливою історією, складним сюжетом та карколомними персонажами.

Скомпонована нами вікторина містить усі частини, а саме вступ (розповідь про творчість А. Конан-Дойла, короткий огляд оповідання «Пістрява стрічка»), основна частина (завдання та запитання), завершальна частина (оголошення переможців, аналіз вікторини) [2].

Отже, урок-вікторина – це чудовий спосіб зробити урок цікавим, інтерактивним та емоційним. Вікторина є не лише навчальним, а й розважальним чинником, а позитивні емоції сприяють якісному навчанню та підвищенню самооцінки, адже учні з легкістю та цікавістю будуть

запам'ятовувати матеріал. Проведення вікторин з зарубіжної літератури є одним із ефективних методів навчання, що сприяє не лише підвищенню знань учнів, але й формуванню їхніх навичок та інтересів у вивченні світової культури та літератури.

Список використаної літератури

1. О. Пометун, Л. Пироженко Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібн. К. : Видавництво А.С.К., 2002. – 192 с.
2. Артур Конан-Дойл «Пістрява стрічка URL;
<https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=233>.

Д. Єзунов

*Науковий керівник: Н. Горобченко,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри германської філології та
зарубіжної літератури*

Проблеми німецькомовного рекламного тексту в контексті перекладу

Основною особливістю рекламної комунікації в будь-якій національній культурі є використання стилістичних засобів, доступних певною мовою. Реклама як засіб впливу на вибір людини, її дії та поведінку створює взаємини між виробником товару та потенційним покупцем, спонукаючи покупця придбати рекламований товар. Вчених цікавить рекламний текст як один із видів масового впливу, спрямований на досягнення комунікативних, практичних і операційних цілей.

Реклама є креолізованим текстом, тобто «складається з двох частин: лінгвістичної (мова); нелінгвістичної (належить до знакових систем, відмінних від природної мови)».

Поняття реклами, як правило, розглядається з точки зору комплексної системи: А. Дедюхін визначив поняття реклами як цілу низку взаємин, що виявляються в процесі формування, розвитку та функціонування рекламного

тексту. Рекламний дискурс науковець визначає як когнітивний процес, пов'язаний із створенням тексту, а рекламний текст – як мовний сегмент продукту мовленнєво-мисленнєвої діяльності, за допомогою якого комунікант і реципієнт вступають у певні соціальні відносини. І. Б. Іванова характеризує рекламний текст як текст, який зазвичай несе інформацію про основні особливості об'єкта і закликає скористатися послугами або купити певний товар. Ф. С. Бацевич досліджував лінгвістичні та комунікативні аспекти реклами і зазначав, що дискурс – це сукупність мовленнєвих і мислительних дій комунікантів, пов'язаних зі світосприйняттям, розумінням, представленням світу мовцем і розумінням мовної картини світу. адресований слухачем (адресатом) .

Оскільки в рекламному тексті присутні вербальні та невербальні елементи, реципієнт сприймає текст підсвідомо, а реклама, у свою чергу, має досить масовий вплив на цільову аудиторію.

Рекламний текст має чітку структуру: заголовок, основний рекламний текст, слоган

Крім того, структуру рекламного тексту можна умовно поділити на зовнішню (композиція) і внутрішню (зміст) складові.

Композиційні компоненти включають: невербальний компонент (візуальний): ілюстрація, товарний знак (бренд), логотип; словесний компонент: заголовок, основний текст, товарний знак, слоган.

Також тексти реклами традиційно поділяють на два типи:

- тексти, що виконують нейтрально-інформативну функцію;
- тексти, у яких до об'єктивної інформації додається інформація суб'єктивно-оцінного плану.

Завдання першого типу – донести інформацію до цільової аудиторії, тобто повідомити потенційних споживачів про переваги товару. Як правило, цей вид реклами має нейтральний характер і не впливає на споживчу ціну товару. Основна мета – надати інформацію про характеристики, деталі та функціональне навантаження товару.

Другий тип текстів орієнтований на увагу і сприйняття покупця, мета –

донести до споживача унікальність і переваги товару над іншими.

Як показав порівняльний аналіз німецьких та українських рекламних слоганів, для вирішення даної перекладацької проблеми доцільно спиратися на базові поняття когнітивної лінгвістики як основи прагматичної лінгвістики.

Проведений у когнітивно-прагматичному аспекті порівняльно-порівняльний аналіз 50 німецьких рекламних слоганів виробників побутової техніки (Elektrolux, Küppersbusch, Miele, Kaiser, Candy, Bosch, Gaggenau, Siemens, Neff, Rowenta, Liebherr, Buderus, Tefal, Braun, Gorenje, Thomas, Franke и др.) німецькою мовою та їх аналогів українською дозволив виділити такі групи рекламних слоганів:

- рекламні слогани, у яких під час перекладу з німецької мови українською зберігається концептуальна складова (що мало місце у більшості проаналізованих прикладах);

- рекламні слогани, у яких концептуальна складова оригіналу під час передачі слогана українською змінюється, тобто. створюється новий слоган (приблизно 30% проаналізованих прикладах).

У першій групі слоганів також можна виділити дві підгрупи:

- рекламні слогани, у яких під час перекладу з німецької мови українською зберігаються і концептуальна складова, і її вербалізації (що мало місце приблизно 50 % прикладах із збереженням концептуальної складової під час перекладу). У цьому випадку йдеться про дослівний переклад або про переклад, близький до тексту оригіналу;

- німецькі рекламні слогани, у яких під час перекладу українською мовою зберігається концептуальна основа оригіналу, але кошти її вербалізації змінюються (приблизно 30 % проаналізованих слоганів).

Наприклад, у слогані "Kaiser ist der König in Ihrer Küche / Кайзер: король на Вашій кухні" має місце дослівний переклад. Метою німецького слогана є затвердження переваги рекламованої продукції серед інших товарів. В оригінальному варіанті слогана лексема «король» («König») представляє концепт «досконалість» («Vollkommenheit»). Порівняння рекламованої техніки з королем створює досить яскравий образ, що наочно демонструє статус цієї

техніки серед аналогічної продукції, а також її чільне місце на кухні. При перекладі німецького варіанта слогана українською мовою немає необхідності змінювати його концептуальну складову, оскільки у обох культурах король – це людина, що носить неперевершений титул, найкращий з кращих. Україна (у складі імперій Габсбургів та романових) та Німеччина довгий час були монархічними державами, у свідомості обох етносів досі збереглася установка на шанобливе ставлення до верховного правителя, схилення перед ним. Тому буквальний переклад дозволяє зберегти іллокутивну мету та перлокутивну дію оригіналу.

Аналогічно при перекладі слогану «Küppersbuch: Lebe deinen Stil / Живи своїм стилем» має місце збереження концептуальної складової німецького слогану та засобів її вербалізації. У цьому випадку оригінальний слоган є директивом, іллокуція якого полягає у заклику наголосити на індивідуальності шляхом купівлі продукції цієї компанії. Спостережуване останнім часом бурхливе зростання міст і стрімкий приплив населення у великі мегаполіси, все більша автоматизація виробництва призвели до того, що концепт «індивідуальність» («Persönlichkeit») стає актуальним як ніколи. Сучасна людина часто ризикує залишитись непоміченою серед великої кількості інших людей, тому вона прагне виділитися з натовпу, підкреслити свою оригінальність не тільки в одязі та поведінці, а й при облаштуванні будинку. У зв'язку з цим поняття стилю як особливого способу життя набуває все більшого значення для представників різних культур. Подібні тенденції спостерігаються і в українському, і в німецькому суспільстві, тому концепт "індивідуальність" ("Persönlichkeit") однаково значимий для представників обох культур, що дозволяє перекласти слоган дослівно, зберігши при цьому концептуальну складову та передавши іллокуцію оригіналу.

Оригінальний слоган «Ariston: das Herz Ihres Heims / Серце Вашого будинку» представляє рекламовану техніку як необхідну та незамінну. Для досягнення цієї іллокутивної мети в слогані об'єктивуються відразу два вкрай важливі для представника німецької культури концепти: «дім» («Heim») – символ сім'ї, місце, де можна знайти захист і спокій, та «серце» («Herz») –

невід'ємна частина будь-якого живого організму, без якого неможливе життя. Такі концепти є універсальними і становлять велику цінність як німецького, але й українського народу. Крім того, слоган має досить просту структуру та лексичний склад, тому українською мовою він перекладається дослівно. Перлокутивний ефект оригіналу у українському варіанті слогана повністю зберігається.

Слоган "Siemens: Wir gehören zur Familie / Ми потрібні кожній родині" перекладено українською мовою близько до оригіналу. Іллокутивною метою цього оригінального слогану є створення іміджу компанії, продукція якої необхідна у кожному будинку. Ефект у разі досягається з допомогою об'єктивації концепту «сім'я» («Familie»), якому відведено значне місце у концептосфері німецького народу. При передачі даного слогана українською немає необхідності змінювати його концептуальну складову, оскільки людини сім'я також одна із головних цінностей. У українському варіанті слогана, як і в німецькому, концепт «родина» об'єктивується ключовою лексемою. Крім того, в слогані українською з'являється лексема «потрібний», яка дозволяє чіткіше виділити ідею про те, що продукція даної фірми є невід'ємною частиною будь-якої родини. Перлокуція оригіналу зберігається.

Також близький до оригіналу переклад має місце в наступному прикладі: «Gaggenau: Zeitlos puristisches Design, hohe Innovationskraft, über 300 Jahre Erfahrungen / Короткий дизайн, не підвладний часу, високий інноваційний потенціал, 300-річна історія».

На основі аналізу відповідних теоретичних і практичних засад досліджуваного питання стилістичних особливостей британської та американської реклами маємо можливість дійти таких висновків: сутність, типи та специфіка функціонування рекламних текстів, структурно-композиційні особливості рекламного тексту скеровані на психологію сприйняття рекламного тексту; текст є місцем реалізації символічної системи, засобом спілкування, формою зберігання та передачі інформації, способом відображення інтелектуального та психічного життя особистості, а також формою існування та відображення культури; структура реклами часто неоднорідна, може містити

не лише словесні елементи, а й образи, мелодичні ряди, нелінійні гіпертекстові записи.

Таким чином, виявлені в дослідженні стилістичні засоби виконують прагматичну функцію в рекламних текстах на різних мовних рівнях. Кінцевою метою використання цих інструментів є створення попиту на рекламований продукт, привернення уваги чи заклик до дії. Невербальний код виконує додаткову функцію і значно підсилює засоби мови.

Список використаної літератури

1. Арешенкова О. Ю. Рекламний текст як функціональний різновид мовлення. *Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. Філологічні студії. 2014. № 10. С. 5–11.
2. Батринчук З. Р. Креолізований текст як пара графемний елемент у сучасному епістолярному дискурсі. *Закарпатські філологічні студії*. 2018. Т. 1. Вип. 3. С. 80–84.
3. Баюн К. Текст реклами як один типів тексту (на матеріалі німецькомовних типів реклам). *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Філологічні науки. 2019. № 3. С. 84–90.

М. Радченко

*Науковий керівник: І. Тараба
кандидат філологічних наук, доцент
кафедри германської філології та
зарубіжної літератури*

Відображення ціннісної картини світу в драмах Б. Брехта (на матеріалі фразеології)

Драматургія будь-якого часу особливо гостро вимагає своєї відповідності сучасному рівню суспільної та художньої свідомості, стає полем новаторських пошуків, виявляє актуальні жанрово-стильові тенденції.

Дослідження особливостей форм і способів фразеології у вираженні авторської свідомості, незвичності техніки автора, специфіки авторського драматичного слова в «епічному театрі» Б. Брехта важливе для усвідомлення ціннісної картини світу.

Брехт прагнув створити «епічну драму», вільну від характерних для театру коливань і недовіри, виховати у глядачів активне і критичне ставлення до того, що відбувається на сцені.

Дослідження М. Фрадкіна, О. Чиркова, Н. Євченко, С. Соколовської розкривають не лише художні, стильові і композиційні особливості, а й лінгвістичні засоби драматургії Б. Брехта.

Рева І., аналізуючи комунікативно-прагматичну спрямованість лінгвістики, встановлює бінарний характер української і німецької мови, вказує, що «автор у своєму творі застосовує один із видів фразеологічних єдностей – фахові фрази. Фахові фрази – це мовні одиниці, котрі можуть мати як ідіоматичний, так і неідіоматичний характер. На наведеному прикладі показано, що дослівний переклад Три пенні має два значення: 1) змінна грошова одиниця багатьох країн і територій, які в різний час входили до складу Британської імперії. Найвідомішими є британські пенні; 2) збити копійку (заощаджувати на чомусь)» [5].

Митець інтерпретує (Тригрошова опера) ідею заробітку через фразеологічні колокації (Phraseologische Kollokationen): «Засукуй рукава!», тобто старанно берись до роботи – „Krempeln Sie die Ärmel hoch!“, – каже літній чоловік головному героєві Ф'юкумбі.

Дослідники відзначають, що у першій книзі драми «Кохання і одруження на осліп Полі Пічем», Б. Брехт користується модельними утвореннями. Модальні утворення (Modellbildungen) складаються з двох однакових слів, поєднаних прийменником або дефісом [3, с. 186]. Прикладом виступає цитата з твору «Тригрошова опера» («Копійчаний роман»): «Треба бути гордою мені, Щоб не довелося плакати-ридати». – „ Du musst stolz a u f mich sein.Um nicht weinenweinen zu müssen“. Порівняння злочинного й вищого світів у п'єсі супроводжено використанням фразеологізмів: «Певна річ, відмовлятися від своїх зисковних махінацій людей ніщо не примусить, але вони часто не можуть опиратись бажанню хоч трохи затерти наслідки (прикидатися)» [6]. – „Natürlich wird nichts die Menschen dazu zwingen, ihre behaupteten Machenschaften aufzugeben, aber sie können dem Drang oft nicht widerstehen, selbst wenn sie eine

kleine Wirkung haben". Авторський фразеологічний вираз (Autophraseologismen) затерти наслідки увиразнює проблематику твору. Отже, фразеологічні єдності утворюють підвиди, які об'єднуються у спільну лексико-фразеологічну систему [5].

Переклад фразеологізмів, особливо авторських та оказіональних, вимагає перекладацьких трансформацій, щоб зберегти у мові перекладу авторські конотації та специфіку використання у творах.

Список використаної літератури

1. Селіванова О. О. Нариси з української фразеології. Черкаси: Брама, 2004. 276 с.
2. Баран Я. А., Зимомря М. І. Фразеологічні основні тенденції. Ужгород, 1999. 176 с.
3. Кияк Т. Р., Науменко А. М., Огуй О. Д. Теорія і практика перекладу. Вінниця: Нова книга, 2006. 592.
4. Науменко А. М. Філологічний аналіз тексту. Вінниця: Нова книга, 2005. 416 с. 8.
5. Рева І. А. Аспекти перекладу фразеологічних єдностей в творі «Копійчаний роман» Б. Брехта. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2020. № 3 С. 89–95.
6. Бертольт Брехт. Три епічні драми (Тригрошова опера; Матінка Кураж та її діти; Життя Галілея). Укладач, науковий редактор, передмова та коментарі: Олександр Чирков; Переклад з німецької: М. Л. Ліпісівський, С. Ф. Соколовська, В. О. Прищепа; керівник проекту: П. Ю. Саух. Житомир: Полісся, 2010. 293 стор. ISBN 978-966-655-545-1.

В. Марчук
Науковий керівник: Н. Горобченко,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри германської
філології та зарубіжної літератури

Засоби відображення внутрішнього мовлення персонажу художнього твору як текстова репрезентація його особистісних характеристик

Дослідження внутрішнього мовлення героїв німецькомовних творів ХХ століття, зокрема в період модернізму та постмодернізму, які були домінантними літературними течіями в австрійській та німецькій літературах, відображають пошуки власної ідентичності авторів та героїв цього періоду.

Аналіз мовно-стилістичних особливостей внутрішнього мовлення героїв з позиції суб'єктивної перспективи «Я» показує загальну стресованість героя жахливими подіями кривавого ХХ століття. Дослідження ведуться в контексті антропоцентричної парадигми, яка активно розвивається в сучасному мовознавстві через розгляд психолінгвістичного аспекту внутрішнього мовлення, вивчення психологічних основ внутрішнього монологу як форми внутрішнього мовлення, аналіз особистісних характеристик персонажів через внутрішнє мовлення та дослідження специфіки внутрішнього мовлення та його відображення в художньому тексті.

Дослідники не доходять єдиної думки щодо природи та сутності внутрішнього мовлення, зокрема теза М. Мюллера «мовлення мінус звук» чи біхевіористське бачення Г. Ревеша «мовлення з виключенням звукового компонента» стосуються лише фонетичної характеристики. К. Гольдштейн підкреслює зв'язок внутрішнього мовлення з голосним мовленням, та цей зв'язок обмежується лише переживанням. Виходить, ніби внутрішнє мовлення не має свого змісту, тим більше, що воно – переживання, яке не аналізується. Фр. Кайнц на основі визначення Р. Тіле, за яким внутрішнє мовлення – це всі ті мовні процеси, що передують зовнішньо-мовному актові, Фр. Кайнц уточнює, що ВМ є «центрального підготовкою дійових форм, в яких виявляється продуктивно-експресивне вживання мови (мовлення і письмо)», але воно є також

«передумовою для імпресивно-рецептивних функцій мови, під якими мається на увазі осмислена переробка сприйнятого мовного матеріалу».

Серед основних типів ВМ в німецькомовній літературі зустрічаємо:

- автор відсутній як розповідач, на перше місце висувається герой, так зване невласне пряме мовлення. Внутрішній монолог та внутрішній діалог – підтипи такого типу;

- основну розповідь веде автор, але час від часу герой говорить самостійно. ВМ існує у формі слів, словосполучень, зворотів, речень, властивих тільки герою. За своїми експліцитно та імпліцитно вираженими особливостями вкраплення та потік свідомості є самостійними підтипами ВМ, переданого у формі авторської розповіді;

- більш тісною взаємодією автора й героя, у відтворенні подій вони беруть участь на рівних правах, часто замінюючи один одного. Тому ВМ постійно перехрещується з авторським і має меншу довжину, ніж у 1 типі. Монолог-спогад та монолог-роздум є самостійними підтипами внутрішнього мовлення, переданого у формі невласне авторського мовлення.

Внутрішнє мовлення має свої особливості у морфологічній, фонетичній, лексичній та синтаксичній побудові. Його характеризують скорочення звукового складу слів, високий рівень предикативності, використання аглютинації для утворення злитих лексем, а також оказіональний спосіб побудови лексико-синтаксичних конструкцій, таких як неповна вимова окремих слів, утворення оказіональних ідіостилів, синтаксична редукція і інверсія. Важливо враховувати, що внутрішнє мовлення персонажа є результатом авторського замалювання і його розуміння, тому для його аналізу необхідно враховувати як лінгвальні, так і екстралінгвальні чинники.

Список використаної літератури

1. Сенічева О.А. Засоби вираження внутрішнього мовлення в художньому тексті: Дис. ... канд. філол. наук: – Донецьк, 2005. – 209 с.
2. Сенічева О.А. Внутрішнє мовлення в аспекті іллокуції . *Культура народів Причорномор'я*. 2005. № 69. С. 23–26.
3. Сосюр Ф. де. Курс загальної лінгвістики. – К.: Основи, 1998. – 324 с.

Т. Цибульська

*Науковий керівник: Н. Зелінська,
викладач кафедри германської
філології та зарубіжної літератури*

Латинські прийменники та префікси у складі наукової термінології германських мов

Оскільки латинська мова протягом тривалого часу була писемною мовою Західної Європи: мовою богослужіння, освіти й науки, то велика кількість термінів латинського походження входить до спільного (міжнародного) термінного фонду.

Більшість прийменників та префіксів латинської мови мають прислівникове походження, прислівники вживались з дієсловами і з іменниками для уточнення.

Наше дослідження загальнонаукових термінів на встановлення їх твірної бази здійснено за допомогою словотвірного аналізу, що полягає у визначенні словотвірного значення префіксів.

Ми розглянули найбільш уживані префікси та їх значення й функціонування в сучасних германських мовах, оскільки, на думку дослідників продуктивних коренів та афіксів при творенні нових термінів на основі інтернаціоналізмів, «префіксальні терміноелементи, приєднуючись до кореня слова, наділяють його певним значенням водночас суфіксальні терміноелементи здебільшого є показниками часткової належності» [1].

Префікс **a-**, **abs-** – віддалення: abstraho (3) – відтягувати, відволікати (traho (3) – тягти, волокити); англ. Abstract; нім. Abstraktion.

Префікс **ad-** – наближення, приєднання: ad+apto (1) – пристосовувати; accumulo (1) (ad+cumulo) – накопичувати; англ. Adapt, accumulate; нім. Adaptieren.

Префікс **con-** – сукупність дій: compono (3) (con+pono) – складати; constituo (3) (con+statuo) – встановлювати; англ. constitution.

Префікс **dis-**, **di-** – розділення: dispono (3) (dis+pono) – розташовувати; англ. disposition.

Префікс **e-** (**ex-**) – рух назовні: exporto (1) (ex+porto) – вивозити; англ. export, нім. Export.

Префікс **in-** – рух всередину або на предмет: import (1) (in+porto) – ввозити; англ. import, нім. Import.

Префікс **inter-** – положення (розташування) між: intervalum, I – проміжок, intellego (inter+lego – читати, складати) – розуміти; нім. Intellekt.

Префікс **ob-** – рух назустріч, протидія, протиставлення: *oppo* (3) (*ob+po*) – протиставляти; англ. *oppose*; нім. *opponieren*.

Префікс **per-** – рух крізь (через щось), доведення до кінця: *perit* Префікс **prae-** – положення попереду: *praedico* (3) (*prae+dico*) – оголошувати, пророкувати; англ. *praedict*.

Префікс **pro-** – рух вперед: *produco* (3) (*pro+duco* – вести) – виводити англ. *product*.

Префікс **se-** – відділення: *separo* (1) (*se+paro* – готувати) – відділяти; англ. *separate*; нім. *Sepatismus*.

Як бачимо, при словотворенні кінцеві приголосні префікси можуть асимілюватися повністю або частково: приголосний *d* перед початковими приголосними основ *s, f, g, n, p* асимілюється повністю. Фонетичні зміни, що відбулися у латинській мові при словотворенні, збереглися також при запозиченні таких слів.

Аналізуючи загальнонаукову чи фахово марковану лексику (англомовний термін «*language for special/specific purposes*» (LSP) – мова для спеціальних цілей (наука, право, мистецтво), вітчизняний термін через німецькомовну традицію – фахова мова), дослідники доходять висновку, що «входження греко-латинських термінів у національну термінологічну систему супроводжувалося процесом їх демотивації, стиранням метафор, що знімало полісемію і дозволяло більш строго виконувати вимоги однозначності терміна і впорядкованості термінології» [2]. На основі класичної термінології та номенклатури в германських мовах функціонують і утворюються нові терміни, які набули універсального загальнонаукового характеру та міжнародного статусу. Важливо зауважити, що термінотворення в германських мовах також має потужну національну традицію, адже у вимогах до утворення й уведення в науковий обіг нових термінів умова «бути інтернаціоналізмом», тобто бути утвореним на основі грецьких та латинських коренів та афіксів є швидше дорадчою, ніж обов'язковою.

Список використаної літератури

1. Кочан І. Слова-терміни з міжнародними компонентами, що вживаються у пре- і постпозиції. *Вісник Львівського ун-ту*. Серія : Філологічна. – 2004. – Вип. 34. – Ч. I. – С. 444–450.
2. Ковалевська О. Греко-латинські афікси та їх роль у термінотворенні (на матеріалі терміносистеми “environmental science” сучасної англійської мови). *Закарпатські філологічні студії*. С. 127–131. URL : http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/14/part_1/24.pdf.
3. Д'яков А., Кияк Т., Куделько З. Основи термінотворення : Семантичні та соціолінгвістичні аспекти. Вид-во Дім «KM Academia», 2000. – 218 с.